Ára: 400 FORINT

77. évf. 10. szám 2022. június 1.
Sziván 2. 5782 כ"ה

ÚJ ÉLET

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

חג שבועות שמח!

Kellemes ünnepeket kívánunk!

A törvényadás ünnepe

A diaszpórában *sziván* hónap hatodikán és hetedikén kerül sor *sávuot* napjainak megünneplésére, míg Izraelben csak hatodikán. A *sávuot* szó magyarul heteket jelent.

A *Tóra* írja: „Hét hetet számolj magadnak; attól fogva, hogy kezdenek sarlót vinni az álló gabonába, kezdd el számlálni a hét hetet. És tartsd meg a hetek (*sávuot*) ünnepét az Ö.valónak...”[1] Az ünnep ezen elnevezése a mezőgazdasági tevékenységre, az aratási időszakra utal, amely az árpa aratásával vette kezdetét *peszáh*kor, és most a búza aratásával folytatódik. E napokat, az aratás napjait nevezzük az *omer*számlálás napjainak.

A *sávuot* szó azonban jelenthet esküket is, mert a hagyományos magyarázat szerint két eskü is kötődik e naphoz. Az egyiket a zsidó nép tette a kinyilatkoztatást hallván: „Megtartjuk és meghallgatjuk”[2]; míg a másik esküt maga az Ö.való: „És ti lesztek számomra a papok birodalma és megszentelt nép!”[3]

A *sávuot* egy másik elnevezése: a zsengék napja (*jom hábikurim*), ugyanis a *Tóra* írja:

„A zsengék napján is, midőn bemutattok új lisztáldozatot az Ö.valónak, heteitek ünnepén...”[4] E napon a jeruzsálemi Szentély fennállásának idejében a *Tóra* által Izrael földjének gazdagságát jelző hétféle gyümölcs/termés: búza, árpa, szőlő, füge, gránátalma, olajbogyó és datolya elsejét (amit először láttak meg) pompás felvonulás keretében a Szentélybe vitték, ahol a papoknak és a földdel nem rendelkezőknek adták[5]. Ugyanekkor, a zsengék napján mutatták be a Szentélyben az új kenyeret is, hálát adva az Ö.valónak a kenyérért, az életért[6].

Sávuot még az aratás ünnepe (*hág hákácir*) is, mert: „Három ízben szentelj nékem ünnepet (...) És ünnepét az aratásnak...” – olvashatjuk a Tórában[7]. Az árpa aratása ekkor már befejeződött, a búzáé pedig javában tartott Izrael földjén, és ezt kísérte az új gabona lisztjéből sütött kenyerek bemutatása a jeruzsálemi Szentélyben.

Az ünnepet a *Talmud* egyszerűen csak gyülekezésnek, zárásnak (*áceret*) nevezi, mivel ez az az ünnep, amely lezárja *peszáh* napjait, vagyis a megemlékezést az egyiptomi kivonulásról, melynek végső célja voltaképpen a *Tóra* adása volt, hiszen egy nép pusztán a szabadság adományával még nem nép, kellenek szabályok, törvények is, ahogyan a *Talmud* is írja: „A *szináj*i kinyilatkoztatás napja éppoly jelentős, mint a teremtés napja; mert az erkölcsi törvény léte nélkül az anyagi világ teremtése tökéletlen, sőt értelmetlen lenne.”[8]

Az ünnep egy másik elnevezése: a *Tóra* adásának ideje (*zmán mátán Toráténu*). Bölcseink hagyománya szerint ekkor kapta a zsidóság az Írott Tant (*Torá sebihtáv*) és a Szóbeli Tant (*Torá sebeál-pe*) az Ö.valótól, melyek meghatározták és jelenleg is meghatározzák a zsidó nép mindennapjait, életét, sorsát. Akkor és ott azonban csak a *Tóra* átadása történt meg, mert az elfogadás, az elsajátítás azóta is tart, azóta is folyamatos, napról napra történik.

Sávuot szokásai, hagyományai is a *Tóra,* a *Tóra* adásának körülményei, tanításai körül forognak. Az ünnep első éjszakáját vagy annak egy részét szokás a hagyományhű közösségekben „javítással” (*tikun*), azaz virrasztással és tanulással tölteni, mert a *Pirké derabbi Eliezer midrás*-gyűjtemény (XLI. fejezet) szerint[9] a nép aludt a kinyilatkoztatás előtti éjjelen, nem értette meg a nap jelentőségét, és azóta e sajnálatos tényen így próbálunk meg „javítani” a *kabbala* művelőinek kezdeményezésére, a XVI. századtól, *Cfát* városából kiindulva.

A *Talmud* egy helyütt így ír *sávuot*ról: „A Szináj-hegyi *Tóra* adása volt az eljegyzés I.ten és Izrael között.”[10] E mondatból kiindulva a kabbalisztikus értelmezés szerint *sávuot* napján van a zsidóság menyegzője. A menyasszony (zsidóság) esküvői hozománya az előző napi tanulási órák, ezzel a kinccsel érkezik jegyeséhez: a vőlegényhez (Tóra), kivel egy életre szóló kapcsolatot kezdenek most.

A zsinagógát (vannak, kik lakásaikat is) még az ünnepet megelőzően zöld ágakkal, lombokkal, virágokkal szokás díszíteni, mert a néphagyomány szerint a *Tóra* adását megelőzően a *Szináj*-hegy is virágba borult annak idején a nagy esemény tiszteletére. Mások szerint a zöldek, a virágok élők és kedvesek számunkra, akár a *Tóra* tanításai, szavai. De a zöldek jelképezhetik azt is, hogy mindig találhatunk a *Tórában* valami újat, valami „frisset”. Vannak oly helyek, hol gyümölcsökkel is díszítenek az első termés szentélybeli bemutatására emlékezve, mert a *Misna* szerint[11] ekkor mond ítéletet az Ö.való a fák termései fölött.

Az első nap a zsinagógában a *Tórából* (az *éc hájim*okat, a *Tóra* feltekerésére szolgáló farudakat zöldekből készült koszorúval szokás „megkoronázni”) a *Szináj*-hegyi kinyilatkoztatásról[12] és az áldozatok bemutatásáról szóló részeket olvassuk[13].

A *háftárá*: *Jehezkél* látomása az „égi szekérről”, az Ö.való megjelenéséről[14]. A második nap *tórai* olvasmánya a zarándokünnepekről[15] és az előző napon olvasottak megismétléséből áll[16]. A *háftárá*t *Hávákuk* próféta könyvéből olvassuk, mely az Ö.való megjelenéséről szól[17].

Az első napon azonban mielőtt a *Tóra* olvasásába kezdenénk, a hagyományos dallamon elmondunk egy arameus nyelvű imát (*Ákdámut*...), melyben a *Tóra* felolvasója „engedélyt kér” a felolvasásra, melynek középpontja a tízparancsolat felolvasása, amit meghallgatni (szokás állni) mindenkinek kötelessége.

Dr. Joseph Herman Hertz, a Brit Birodalom volt fő*rabbi*ja írta az alábbi sorokat a tízparancsolat jelentőségéről: „Egyetlen vallási okmány sem gyakorolt nagyobb hatást az ember erkölcsi és társadalmi fejlődésére, mint az emberi kötelességeknek ez az I.-tentől eredő kinyilatkoztatása, amely a tízparancsolat néven ismeretes. Ez a néhány szűkszavú parancsolat, mindössze 120 héber szó, felöleli ténykedéseink összes területét, nemcsak a külső cselekvéseket, hanem a szív titkos gondolatait is.”

A második napi *Tóra-olvasás* előtt *Rut* könyvét (*Megilát Rut*) olvassuk fel. A bírák korában (kb. ante 1100), a gabona aratásának idejében játszódó idilli történetben igen fontos dolgokról esik szó. Itt olvashatunk az áttértek, betértek törvényeiről, a szegényeken, özvegyeken, idegeneken való segítésnek és a föld megszerzésének a szabályairól. *Rut* volt az a nő, aki önként magára vette a zsidóság törvényeit és lett *Dávid* király dédnagyanyja *moáb*ita származása ellenére. Gyönyörűen mondja *Naomi*nak, zsidó anyósának: „Amerre mész, megyek én is, ahol majd lakozol, lakozom én is. A te néped az én népem, a te I.-tened az én I.-tenem.”[18] A könyvben a jó cselekedetek jutalmazásának ismertetése mellett *Dávid* királynak, kitől a *Másiáh*/Messiás fog majd származni, a családfája is szerepel.

A hagyomány úgy tartja számon, hogy *sávuot*kor született és halt meg *Dávid* király. (Vannak oly közösségek, hol gyertyákat gyújtanak [már égő lángról!] és zsoltárokat mondanak *Dávidra,* a zsoltárköltőre emlékezve.) A *hászid* hagyomány szerint *Báál Sém-Tov*, a *hászid*izmus megalapítója is e napon adta vissza lelkét Teremtőjének.

Az ünnep mindkét napján hálaadó zsoltárokat (*hálél*[19]) mondunk a zsinagógában. A második napon tartjuk, a *Tóra* olvasása után, a halottainkról történő megemlékezést (*mázkir*).

*Sávuot*kor hagyomány megrendezni a lányok felnőtté avatási ünnepségét, a *bát-micvá* szertartást. Amint a fiúk 13. életévük betöltése után válnak nagykorúvá, lesznek a közösség teljes jogú tagjai, úgy lányoknál ez a 12. év elmúlása után következik be, és ennek adnak ünnepi jelleget e szertartással a XIX. század első felétől kezdve a modernebb elveket valló zsidó közösségekben.

Szokás az ünnep előtt adományokat is felajánlani a szegényeknek, teljesítve a *Tóra* utasítását: „És tartsd meg a hetek ünnepét az Ö.valónak, a te I.-tenednek kezed tehetségéhez mért önkéntes felajánlással, amelyeket adsz, aszerint, mint megáld téged az Ö.való.”[20] E mondat is kifejezi, hogy az örömünk nem lehet teljes, míg mások nélkülöznek.

*Sávuot*nak, hasonlóan a többi ünnephez, a szellemiek mellett megvannak a maga jellegzetes testi táplálékai is. Az ünnep napjai alatt szokás édes és tejes ételeket enni, aminek több magyarázata, megokolása is van. Vannak, kik tejet és mézet is esznek a *Tórára* utaló alábbi mondat allegorikus értelmezése szerint: „Méz és tej van a nyelved alatt...”[21]

A tej és a méz jelenti még a tejjel és mézzel folyó országot is, mely a *Tórában* ígértetik meg[22] a zsidóknak. Vannak helyek, hol az ünnep második napján csak tejes ételeket esznek, mert *Dávid* király ekkor halt meg, és halála napjára való emlékezésül nem esznek húst, az öröm egyik jelképét. Van, ahol először tejes ételt esznek, és az előírt várakozási idő letelte után esznek húsost is, mert betartják az „örvendezés” parancsát, hiszen *Dávid* király e napon is született. A másik magyarázat e szokásra, hogy ekkor tettek ki az I.ten színe elé az újonnan aratott gabonából sütött két kenyeret a Szentélyben, és erre való emlékezésül eszünk kétfélét.

A legtöbb helyen azonban csak tejes ételeket fogyasztanak, ezzel is jelezve, hogy a *Tórában* szerepelnek a rituális étkezés (*kásrut*) szabályai. A *Tórát sávuot*kor kapták őseink, és így minden edény használhatatlan (jiddisül: tréfli) volt, ezért gyümölcsöket és tejes ételeket ettek, mígnem alkalmassá (kóserré) tették az edényeket. A tej bölcseink szerint ezenfelül olyan, mint az „édes” *Tóra,* mert ahogyan a tej táplálja a kisgyermeket, a *Tóra* úgy táplálja és erősíti a zsidókat. Számelméleti (*gemátria*) magyarázat szerint a tej héber betűinek számértéke 40, ami utalás a pusztai vándorlás negyvenéves időtartamára, valamint arra, hogy Mózes e naptól számított negyven napig volt fent hegyen, mire lejött a kőtáblákkal.

Az ünnepet követő nap elnevezése az *iszru hág*. A jeruzsálemi Szentély fennállásának idejében e napnak félünnepi jellege volt, ugyanis a békeáldozatból (*zeváh selámim*) még ezen a napon ehettek a kohaniták és az áldozatok bemutatói is[23].

Sávuot második napján a reggeli (*sáhárit*) imában mondjuk a következőket az ekkor használt ünnepi imakönyvből (*máhzor*):

„Ne legyenek más isteneid! Tévesztők, hiábavalóságok, hasznuk nincs, nem is használhatnak. Kik követik, szívüket bolondítják, bosszúságot gyarapítanak, haragot növelnek, a Napnak és Holdnak képét hordogatják, ködképeket, csillagábrázolásokat, faragványokat, melyeket találmányuk szerint faragcsáltak. Ezek előtt borulnak le, ezekhez imádkoznak, ezeket dicsérik és magasztalják, (...) pedig nem egyebek, mint utálatos undok alakok; de Jákob része a mindenség teremtője, az istenek I.tene, ki az eső mennyiségét adja és a párákat fölhajtja, szavát megtartja, határozatait végrehajtja. Ki ráformed a tengerre és a hullámok zajonganak. Őhozzá ragaszkodjatok, benne reménykedjetek...”

Oláh János

[1] M.V. XVI,9–10.
[2] M.II. XXIV,7.
[3] M.II. XIX,6.
[4] M.IV. XXVIII,26.
[5] *Misna*, *Bikurim* III. fejezet.
[6] M.III. XXIII,17.
[7] M.II. XXIII,14–16.
[8] *Talmud, Sábát* 88a.
[9] *Pirké derabbi Eliezer* XLI. fejezet.
[10] *Talmud, Táánit* 26b.
[11] *Misna*, *Ros hásáná* I,2.
[12] M.II. XIX–XX. fejezet.
[13] M.IV. XXVIII,26–31.
[14] *Jehezkél* I,1–28 és III,12.
[15] M.V. XV,19-XVI,17.
[16] M.IV. XXVIII,26–31.
[17] *Hávákuk* III,1–19.
[18] *Rut* I,16.
[19] CXIII–CXVIII. zsoltárok.
[20] M.V. XVI,10.
[21] Énekek éneke IV,11.
[22] M.II. III,8.
[23] M.III. VII,16.

Kedves Olvasóink!

Kilenc éve, hogy 130 Ft-ról 200-ra emeltük a lap árát. Azóta többen kérdezték, hogy lehet ennyiből előállítani az újságot. Az utóbbi hetekben már nem is kérdezik...

Sajnos a drasztikus infláció az Új Élet előállítását is érzékenyen érinti, ezért e számtól 400 Ft-ba kerül egy példány. Ennek megfelelően az előfizetési díjak is emelkednek. Azokra, akik már előfizettek erre az évre, ez még nem vonatkozik.

Bízunk benne, hogy a fentiek ellenére is kitartanak mellettünk, és hűséges olvasóink maradnak.

Ennek reményében kíván jó egészséget a Szerkesztőség.

9 770133 350099 22010

Levélben gratulált Novák Katalin államfőnek a Mazsihisz elnöke

Ökumenikus istentiszteletet tartottak Novák Katalin államfői beiktatása előtt Budapesten, a Kálvin téri református templomban, amelyen egyházi vezetők megáldották Magyarország új köztársasági elnökét.

Az ünnepélyes szertartáson Balog Zoltán, a Magyarországi Református Egyház zsinatának lelkészi elnöke igehirdetésében arról beszélt: ez az első alkalom, hogy katolikusok, reformátusok, evangélikusok „a zsidó felekezet szombati imájától kísérve”, a hívők közösségében kérik Isten áldását az ország első polgárára. Novák Katalint március 10-én választotta meg köztársasági elnöknek az Országgyűlés, ő a hatodik államfő a rendszerváltás óta, hivatalos beiktatását a Kossuth téren tartották.

Levélben gratulált és sok sikert kívánt Heisler András, a Mazsihisz elnöke a sábbát kimenetele után Novák Katalinnak, Magyarország szombaton beiktatott köztársasági elnökének.

Novák Katalin és Heisler András

Fotó: P.T. / Mazsihisz

Az alábbiakban a levél teljes szövegét közöljük:

Tisztelt Köztársasági Elnök Asszony!

A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (Mazsihisz) nevében ezúton gratulálok kinevezéséhez. Őszintén remélem, munkája sikeres, eredményes lesz, és a nemzet egységét fogja erősíteni. Elnök Asszony munkájában számíthat a Mazsihiszre mint Magyarország legnagyobb zsidó szervezetére, mint a magyar társadalomba erősen integrálódott zsidó közösségre.

Kedves Katalin!

Alig egy éve személyesen találkoztunk, mikor örömmel és tisztelettel köszönthettem Önt a csodálatosan felújított Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga megnyitóünnepségén. Beszédében azt mondta, reméli, az élet visszaköltözik a falak közé. Büszkén mondhatom, reménye megvalósult: a zsinagóga, amelyre az egyik mezüze felhelyezésében Ön is részt vett, működik, él, szolgálja a közösséget és a látogatókat. Beszédében kiemelte, hogy Magyarország a zsidóság számára ma biztonságos otthon. Egyetértek Önnel, ugyanakkor ahhoz, hogy ez így is maradjon, közös erőfeszítésekre van szükség, eredményeinket meg kell védenünk. Ebben a feladatban mi Elnök Asszony partnerei kívánunk lenni. A zsidóság vagy bármely kisebbség védelme minden magyar állampolgár közös ügye – függetlenül vallásától, nemzetiségétől vagy politikai elkötelezettségétől.

Tisztelt Köztársasági Elnök Asszony!

Sok erőt és egészséget kívánok megbízatásának ellátásához. Kísérje tetteit az Örökkévaló bölcsessége és bizalma, legyen sikeres, és érje el mindazt, amit Magyarország belső békéjének megteremtése érdekében kitűzött maga elé.

Tisztelettel:

Heisler András, a Mazsihisz elnöke

(Korábban Jichák Hercog, Izrael államfője is gratulált az új köztársasági elnöknek. Novák Katalin a levelet a Facebook-oldalán és a Twitteren osztotta meg.)

Radnóti Zoltán főrabbi: A zsidóság nem performanszok sorozata

– Teljesen korszerű, fontos és jogos arról beszélgetni egymással egyházon belül, hogy milyen a nők szerepe a neológ vallásgyakorlásban. De az nem megy, hogy kvázi diktátumot jelentünk be a sajtóban, és elvárjuk, hogy ehhez a diktátumhoz alkalmazkodjon a teljes neológ közösség – nyilatkozta megkeresésünkre Radnóti Zoltán főrabbi, a Budapesti Rabbiság igazgatója, a Bét Sálom zsinagóga vallási vezetője.

A közelmúltban a Kibic.hu hasábjain négy vallási vezető (Fináli Gábor, Kelemen Katalin, Radvánszki Péter és Vári György) aláírásával megjelent egy cikk, amelynek lényege az volt: a Fináli Gábor rabbi által vezetett Hunyadi téri közösség és a Radvánszki Péter rabbi által vezetett Páva utcai körzet olyan közös istentiszteleteket tervez két reformközösséggel, amelyeken nőket és férfiakat egyaránt ki fognak hívni a tórához.

Mivel a Hunyadi téri és a Páva utcai zsinagóga a Budapesti Zsidó Hitközség (BZSH) alá tartozik, válaszképpen a BZSH kiadott egy közleményt, amelyben arra szólították fel az érintett rabbikat, hogy a neológ zsidó hitrendszer és a Mazsihisz-BZSH Alapszabálya szerinti alapelveket kövessék, különben a BZSH megteszi velük szemben a szükséges intézkedéseket. Ezt a közleményt dr. Frölich Róbert országos főrabbi, dr. Kunos Péter, a Mazsihisz-BZSH ügyvezetője, Mester Tamás BZSH-elnök és Radnóti Zoltán főrabbi, a Budapesti Rabbiság igazgatója jegyezte.

Radnóti Zoltán főrabbit a Budapesti Rabbiság igazgatójaként kérdeztük az ügyről.

– Az ön nyitott szellemiségét ismerve kissé meglepő volt a BZSH kemény hangú közleménye az érintett rabbikkal szemben. Mi indokolta ezt a szigorú hangot?

– Tisztázzunk valamit: a BZSH nem azért helyezte kilátásba a munkajogi felelősségre vonás lehetőségét, mert a szóban forgó rabbik nőket akarnak a tórához felhívni és egalitáriánus minjent szeretnének csinálni. Hiszen a világra nyitott zsidóság szlogenjét felvállaló Mazsihiszen belül van két társult hitközség, ahol férfi-női vegyes minjenek vannak.

A közlemény, amelyet aláírtam, azért lett ilyen szigorú hangnemű, mert a Mazsihisz és annak legnagyobb taghitközsége, a BZSH az Alapszabályában azt vallja, hogy a Sulchán Áruch talaján állva gyakorolja a hitéletet, márpedig ezzel a rabbik által jegyzett írás szembement, méghozzá úgy, hogy az derült égből villámcsapásként érte a Mazsihisz és a BZSH vallási vezetését. Egy ilyen, a zsidó vallásjog alapjait érintő törekvést, amelyet a rabbik megfogalmaztak, nagyon nem elegáns egyoldalúan bejelenteni a sajtóban, hanem belső egyeztetést kell róla folytatni, ami nem történt meg.

Fináli rabbi és Radvánszki rabbi – most csak azokat említem, akik a BZSH alkalmazásában vannak – alapvetően szembementek a 160 éves neológia hagyományával is, nem vették figyelembe, hogy mit mond a „minhág hámákom”, vagyis a szokásjog, a „minhág ködin hu”, ami „a vallásjogi előírássá váló közösségi szokás” alapelvét jelenti, illetve a „minhág ávoténu bejádénu”, vagyis „az atyáink szokása, amit nekünk tisztelnünk kell”. Fináli Gábor és Radvánszki Péter úgy lépte át a neológia 160 éves történelmét és a zsinagógáink értékrendjét, szokásrendjét, hagyományát, hogy erről ők senkivel sem egyeztettek. Nem párbeszédet kezdeményeztek a Mazsihisz-BZSH keretein belül, hanem a sajtóban megjelentettek egy cikket, egy megelőző belső vita nélkül.

Ráadásul amiről szó van – nevezetesen a nők szerepének megváltozása a zsidó vallásgyakorlásban –, egyáltalán nem is új keletű kérdés, a világban évtizedek óta folynak erről viták, diskurzusok, párbeszédek.

A nők szerepének megváltoztatását csak viták, diskurzusok, párbeszédek révén lehet megbeszélni, nem pedig a Mazsihisz és a BZSH hagyományrendszerével szöges ellentétben álló bemondás alapján, ahogy azt ők tették. Ezzel olyan helyzetbe hozták a BZSH vallási és világi vezetését, hogy lépnünk kellett. A zsidóság nem performanszok sorozata, ezt nekik is be kell látniuk. Egy rabbi jelszava az legyen: „Légy ott mindig!”, mert állandó jelenlét nélkül minden vonzónak látszó próbálkozás kudarcra van ítélve. Ne legyen senki sem naiv: ha a minjen egaliter lesz, attól nem fog a szombati vagy a hétköznapi zsinagógalátogató hívek száma megduplázódni.

– Ön nyitott volna a párbeszédre velük ebben a kérdésben?

– Hadd kezdjem ott a választ, hogy egy neológ rabbinak meglehetősen nehéz dolga van. Egy ortodox rabbi helyzete könnyebb, hiszen az ortodoxia többé-kevésbé egy „fekete-fehér”, „igen-nem” rendszer, ott nincs túl sok helye az egyéni kifejezésvágynak. A zsidó reformközösségeknek is könnyebb a helyzetük, hiszen sok tekintetben a szivárvány minden színében pompáznak, ők sokkal megengedőbbek, aminek az a vallási alapja, hogy szerintük a Tóra emberi mű, tehát változtatható. Ebben különböznek az ortodoxiától és a neológiától, mi ugyanis azt valljuk, hogy a Tóra nem emberi mű, hanem „min sámájim”, azaz azt az Örökkévaló adta, ezért nem lehet benne változtatni. A neológia ott van valahol a kettő között: nem is fekete-fehér, de nem is túlzottan megengedő, nem szivárványszínű. Ezért tartom óriásinak a neológ rabbik felelősségét: ebben a széles sávban mozogva kell megtalálniuk a maguk helyét.

A kérdésre válaszolva: hogyne, 2022-ben teljesen korszerű, fontos és jogos arról beszélgetni egymással egyházon belül, hogy a reformközösségek szerint miért lehet nőket is felhívni a tórához, és hogy miért nem lehet szerintem vagy szerintünk. Jogos, fontos és korszerű a vegyes házasságokról beszélni, továbbá a melegek, sőt, a meleg rabbik helyzetéről beszélni, de az nem megy, hogy kvázi diktátumokat jelentünk be a sajtóban, és elvárjuk, hogy ehhez a diktátumhoz alkalmazkodjon a teljes neológ közösség.

Ráadásul – mint mondtam – a Bét Orim és Szim Salom közösségekben, amelyek a Mazsihisz társult tagjai, a nőket beszámítják a minjenbe. Akkor miről is beszélünk? Azoknak a nőknek, akiknek vallási és lelki igényük van arra, hogy a minjen tagjai legyenek, van lehetőségük Budapesten ennek a két közösségnek az életében részt venni. Budapesten olyan minjen is van, amely csak nőkből áll. Egyetlen vallásos zsidó nőnek sem akarjuk megtiltani, nem is tehetnénk, hogy női minjeneket látogasson, és magára vegye a 613 közül azt a mindössze 8 micvát, amelyek alól felmentették őket a valós életet ismerő talmudi rabbik. De azt a Mazsihisznek és a BZSH-nak kell eldöntenie, hogy a mi zsinagógáinkban lehet-e például vegyes, férfi-női minjen. Ezt nem döntheti el két rabbi önhatalmúlag.

Radnóti Zoltán, a Budapesti Rabbiság igazgatója

– Mi a véleménye arról, hogy Kardos Péter főrabbi öt éve azt írta: szerinte a nőket is bele kellene számolni a minjenbe?

– Elnézést, de a főrabbi nem ezt mondta. Kardos főrabbi azt mondta, hogy ha a kádis elmondásához nincs meg a kellő tíz zsidó férfi, akkor ő a nőket is bele fogja számolni a minjenbe, de ez csak a kádis elmondására vonatkozott. Éppen az ilyen félreértések miatt tartom szükségesnek a viták lefolytatását. A főrabbinak azért tudok igazat adni, mert a kádis nem egy klasszikus ima, például nincs benne Isten neve sem, a kádis egy himnusz, amelyben a gyászoló – egy közösség előtt – deklarálja, hogy a vele történt tragédia ellenére ő töretlenül dicsőíti az Örökkévalót. A kádis elmondásához ezért kell „közösség”, azaz tíz ember. Tehát bizonyos speciális esetben a rabbi belátására van bízva, hogy a gyászoló himnuszát meghallgató „közösség” meglétét miképpen értelmezi.

Kardos Péter így döntött. Ám ezzel nincs egyedül. Az elmúlt két év rettenetes vírusjárványa volt a legjobb példa arra, hogy bármilyen szigorú tilalmak és szabályok vonatkoznak egy zsidó istentiszteletre, mértékadó ortodox rabbik engedélyezték az online istentiszteletek használatát, mert azzal érveltek: inkább legyünk rugalmasak egy-két korlátozás esetében, de a közösséget ne hagyjuk szétesni.

Az online, rádióban vagy tévében elhangzó imák vallásjogi alapproblematikája, hogy a közösség nem az ember hangjára válaszol ámennel, hanem egy hangfalból felhangzó, elektromossággal generált és irányított hangrezgéssorra. Darvas István főrabbival a pandémia elején publikáltuk, hogy tórát nem olvasunk ugyan az interneten, de a minjenhez kötött kádist és bárhu imát engedélyezzük, méghozzá a közösség egyben tartása érdekében.

– Más korlátozás enyhítésére is volt példa?

– A koronavírus-járvány alatti lezárások idején történtek olyan temetések, amikor mondtunk kádist olyan esetben is, amikor rajtam kívül csak ketten-hárman voltak. Mérlegelnem kellett, hogy enyhíthetek-e a szabályokon, ha a gyászoló embernek igénye van a kádisra. Nem mi tehettünk róla, hogy a lezárások miatt nem lehetett minjen a temetéseken, és a zsinagóga is be volt zárva, hogy oda elhívhassam a gyászoló családot. Igen, megtettem, hogy minjen nélkül mondtunk kádist a gyászoló családdal. A rabbinak a gyászoló embert és a speciális körülményeket szem előtt tartva kell mérlegelnie, hogy miben, hol és mennyiben térhet el a szabályoktól.

– A mostani esetben nem tapasztal speciális körülményeket?

– Még egyszer mondom: Budapesten vannak közösségek, ahol a nők beleszámítanak a minjenbe, és ahol a nőket felhívják a tórához. Az a nő, akinek ez az élmény fontos, éljen ezzel a lehetőséggel! A mostani ügy nem speciális esetről szólt, az érintett rabbik általános alapelvként igyekeztek deklarálni a nők felhívását a tórához. Nem fogadom el, hogy a Mazsihisz-BZSH-nak kötelező volna figyelembe vennie Fináli és Radvánszki rabbik vágyait és elvárásait az általános vallásgyakorlást illetően. Arról nem is beszélve, hogy ha már egymás igényeinek tiszteletben tartásáról van szó, akkor nekik is be kellene látniuk: a mi zsinagógáinkban (értsd: ezek az ő zsinagógáik is) megvannak a megszilárdult hagyományok, amelyekhez a közösség ragaszkodik. Hogy csak a mi körzetünkről, a Bét Sálomról beszéljünk: ha a gábe egy hölgyet hívna fel a tórához, utána több olyan hölgy is lenne, aki soha többé be nem tenné a lábát a zsinagógánkba. Igazuk lenne, ha azzal érvelnének: ők tisztelik a hagyományt, és nekik ez nem fér bele, éppen azért választották a Bét Sálomot, mert számukra szimpatikus annak konzervatív légköre.

– Ha már vitáról volt szó: lesz párbeszéd az érintett rabbikkal az általuk felvetett kérdésről a BZSH-n belül?

– Itt nem egy BZSH-belügyről, hanem egy nagyon komoly teológiai kérdésről van szó, amelynek megvannak a maga történelmi előzményei! A holokauszt előtt a Dohány-zsinagógában Hevesi Simon alatt már volt külön nőknek tartott istentisztelet, mert ez is belefért a neológiába. Hevesi Simon úgy gondolta, hogy ha van istentisztelet több száz férfi számára, akkor más időpontban, más liturgiával miért ne lehetne istentisztelet csak nőknek? Londonban voltam olyan zsinagógában, ahol egyszerre három minjen volt három különböző szobában: egy klasszikus szeparált minjen, egy vegyes minjen nőknek és férfiaknak, s volt egy harmadik, meditatív minjen dallamos, chászidos liturgiával. Lehetett választani.

Ne felejtsük el, hogy a Mazsihisz szerepe valamiképpen hasonló, hiszen Magyarország legnagyobb zsidó felekezeteként sokféle zsidót képvisel, a szigorúan vallásos zsidó embertől kezdve a vegyes házasságban élő zsidókig. Ezért a Mazsihisznek mindenkit meg kell hallania: azokat is, akik újítani szeretnének, s azokat is, akik számára a hagyományok érinthetetlenek. A Mazsihisznek az a feladata, hogy a különböző elképzeléseket és törekvéseket együttgondolkodással hozza összhangba, méghozzá fokozatosan, lépésenként.

A lépcső tetejére nem úgy megyünk fel, hogy rögtön a legfelső lépcsőfokra ugrunk. Példaként hadd hozzam fel ismét a mi közösségünket: a Bét Sálomban én vezettem be, hogy a kidusok alkalmával a nők is mondjanak dvár tórát, azaz hetiszakasz-magyarázatot. Az ilyen lépcsőfokokat be kell tartania a szóban forgó rabbiknak is. Aki pedig ezek alapján azt állítaná, hogy a Mazsihisz nőellenes volna, az nem gondolta át, hogy egy ilyen sommás vélemény nem méltó egy komoly teológiai kérdéshez.

Kácsor Zsolt/Mazsihisz

Heisler András: Mindenre volt vészhelyzeti forgatókönyvünk, csak a koronavírus-járványra és a háborús menekültekre nem gondoltunk

Idáig már legalább hatszázezer ukrajnai menekültet fogadott be Magyarország. Minden televíziós híradóban helye volt a megsegítésükre szervezett akcióknak. Megesett, hogy egy teljesen ismeretlen szervezet egy teherautónyi ásványvizet fuvarozott Munkácsra, és erről napokig zengtek az ódák. Miközben azoknak, akik napi 24 órában szervezték, intézték a szerencsétlenek fogadását, egyengették sorsuk alakulását, idejük sem maradt jótetteik adminisztrálására.

Heisler Andrást, a Mazsihisz elnökét barátai, munkatársai vonták kérdőre, miért nem tárja a nyilvánosság elé, hogy a legnagyobb hazai zsidó szervezet is kiveszi a részét ebből a soha nem látott embermentő projektből. Tegyük hozzá, felekezeti hovatartozás nélkül segítettek a rászorulókon, és a magukat zsidónak valló menekülteknél sem kérték származásuk halachikus igazolását. A Tóra törvényei szerint mi, akik több ezer éves történelmünk során megtapasztaltuk a hányattatást, kötelességünknek tartjuk az önzetlen segítségnyújtást, bárkiről legyen is szó – mondotta a Mazsihisz elnöke. A piár, az önajnározás meg várathat magára.

A Mazsihisz krízismenedzsmentje sokféle váratlan helyzet kezelésére készült az utóbbi években. A vészforgatókönyvekben a robbantásos merényletektől az intézményi tűzesetekig számos lehetséges konfliktusra kidolgoztuk a teendőinket. Csupán a koronavírus-járványra és ennek a háborús, embermentő, humanitárius helyzetnek a kezelésére nem volt tervünk. Egy péntek hajnali órában értesültem a háború kitöréséről, és innentől kezdve már tudatosult mindannyiunkban, hogy mire számíthatunk, és tudtuk, valamit tennünk kell a határon túli embertársainkért – hangsúlyozta a Mazsihisz elnöke.

Rekordgyorsasággal alakult meg öt zsidó szervezet, a Joint, a Szochnut, a BZSH, a Bálint Ház és a Mazsihisz koalíciója. A teljesebb koordináció érdekében a Mazsihisz a Katolikus Karitasszal is felvette a kapcsolatot. Nem volt könnyű az egyeztetés, nemegyszer megesett, hogy csak a vezetők lélekjelenléte és a közös jó szándék akarata mentette meg a koalíció működőképességét. A kezdeti buzgalomban történt, hogy az elmaradt koordinálás miatt egy csoportért két buszt akartunk indítani a határra. Ez volt az a pont, amikor megszületett az egyetértés az akció transzparenciájának megteremtését illetően. A menekültek ugyanis kétségbeesésükben egyszerre több helyre is telefonáltak, több szervezettől is támogatást kértek.

Hogy mit tett a koalíció a legnagyobb menekülthullám idején, azt most itt aligha lehet felsorolni.

Elsődleges szempont volt szállást és étkeztetést biztosítani mindenkinek. Volt olyan időszak, amikor egy időben ezerkétszáz menekültről kellett gondoskodnunk. Most kevesebb mint kétszáz szállodai férőhellyel dolgozunk. A kóser étkeztetés igényeire is kellett reagálnunk, meg kellett szervezni a peszách méltó megünneplését, valamint a krónikus betegek kórházi ellátását. A többség egyváltásnyi ruházattal érkezett, így még a gyógyszereik kiváltásáról vagy az inzulinról és a dialíziskezelésről is a Mazsihisz Szeretetkórházának kellett gondoskodnia.

Csupán érdekességként mesélte el az elnök, hogy az egyik szállodában kétszáz menekült kapott egyszerre enyhe lefolyású gyomorrontást, ennek összes következményével. Fontos volt, hogy ismerjük saját határainkat, s belássuk, egy ilyen probléma megoldását csak állami segítséggel lehet megoldani. A dolog szerencsésen végződött, így tovább tudtunk koncentrálni a határra érkezők menekítésére.

Mindannyiunkban – bármenyire kínos is – felmerül a kérdés, mennyire tudjuk ezt a folyamatot anyagilag finanszírozni. Nos, a nagy nemzetközi zsidó szervezetek, különösen a Joint és a Szochnut, jelentős összeggel szálltak be az embermentésbe. A Mazsihisz is lehetőségei határán mozogva állja a költségeket. Állami támogatáshoz eddig még nem jutottunk. S ha már pénzről beszélünk, ne szerénykedjünk, a Joint dollárszázezreit utólagos elszámolásra kaptuk. Számunkra ez a fajta bizalom jóleső és megnyugtató. Dicséret illeti az önkénteseinket és a mentésben aktív szerepet vállaló miskolci, nyíregyházi, valamint debreceni hitközséget. Ők a menekülthullám csúcsán a helyszínen tevékenykedtek. Ne felejtsük ki Magdát, aki az ügyeleti segélykérő számot napi 24 órában kezeli élőben úgy, hogy a csak ukránul vagy oroszul beszélők hívásait is fogadhassuk.

Ne tagadjuk, a vidéki zsidó közösségekben élt a remény, hogy menekült testvéreink náluk telepednek le. Hiú ábrándnak bizonyult, a többségük máris továbbutazott Német- és Olaszországba. Ki tudja, miért, számukra Magyarország nem elég csábító. Noha a kárpátaljai zsidósággal már évtizedek óta szoros a kapcsolata a Mazsihisznek, az ottani vallásos zsidók többsége is továbbutazott. A harkovi és a kijevi vagy a nagy létszámú lembergi és odesszai zsidó közösségekkel korábban nem volt élő kapcsolatunk, így szinte rekordgyorsasággal készítettünk nekik egy ukrán-orosz tájékoztató füzetecskét, hogy tudják: ha segítségre szorulnának, ránk számíthatnak.

Sokakat érdekel, milyen a menekült zsidóság szociológiai összetétele. Különösen azért, mert ez a karitász projekt nem egy kampány, ez sajnos bármennyire is szomorú, egy hosszú távú folyamat része. Nos, mi legyen azzal a nagymamával, aki két unokájával gyalogolt hozzánk? A lánya otthon maradt házat őrizni, a veje pedig katonaként harcol. Milyen jövőképet mutathatunk a magára maradt nagyinak és a kis unokáinak? Ők ugyanis aligha követik a fiatalabbakat, a nem csonka családokat, akik már el is utaztak nyugatra.

Dicséret illeti a Mazsihisz alelnökét, aki röpke idő alatt megszerkesztette, megtervezte, kiviteleztette a világhálón történő mikroadakozás lehetőségét. Hétmilliót kalapoztunk össze a menekülteknek mindössze két hét alatt.

Sok vagy kevés? Ezzel kapcsolatban az elnök úr egy neves rabbi tanácsát ajánlja a figyelmünkbe. A rebbét megkérdezték, mennyit illik adnunk a testvéreink megsegítésére. A válasza időtálló – mindenki tehetsége szerint adományozzon, a gazdag Kohn többet, a szegény Weisz kevesebbet. De mindenki annyit, hogy az már neki is egy kicsit fájjon...

Szántó István

„Nagyszerű dolog tudósnak lenni”

Karikó Katalin átvette a Tel-Aviv University díszdoktori címét is

Tudós nőket motiváló és a fehérjepótló terápiát bemutató előadásokat tartott Izraelben Karikó Katalin. Az mRNS-alapú orvosi technológiát felfedezéseivel megalapozó magyar biokémikus 2022. május 12-én vette át a Tel-Aviv University (TAU) díszdoktori címét igazoló oklevelet. A Szegedi Tudományegyetem kutatóprofeszszora a közel-keleti ország második legnagyobb városában kapta a hírt: a 2022-es Warren Alpert-díj egyik kitüntetettjének is őt választották.

„Magyarország/USA, biokémikus és a BioNTech alelnöke” – így mutatták be Karikó Katalint, a Szegedi Tudományegyetem kutatóprofesszorát a Tel-Aviv University honlapján és 2022. május 11–13. közötti rendezvényein.

Minta a nőknek

Először utazott Izraelbe Karikó Katalin, akit az utóbbi másfél évben Európa, Ázsia, valamint az amerikai földrész több országába is azért hívtak meg, hogy kitüntessék. Az utóbbi 18 hónapban elnyert közel kilencven elismeréssel köszöni meg a világ Karikó Katalinnak, hogy felfedezéseivel megalapozta az mRNS-alapú orvosi technológia kifejlesztését.

A Földközi-tenger partján elterülő Tel-Avivban is dolgozott 2022. május 10. és 13. között. A csodálatos mRNS-molekula világhírű kutatóját vendégül látó Tel-avivi Egyetem – hasonlóan más intézményekhez – a díszdoktori címmel kitüntetendő kutatót tudománynépszerűsítő előadásokra is fölkérte.

Hogyan győzik le a hatalommal rendelkező nők az akadályokat?

A kérdés mögötti összefüggésekre kivételes rálátást nyújtott az a kerekasztal-beszélgetés, amelynek kitüntetett szereplője volt Karikó Katalin. A szegedi egyetemről indult és itt professzorrá vált biokémikust Milette Shamir, a TAU nemzetközi alelnöke kérdezte. A beszélgetésbe bekapcsolódott Cornelia Bargmann neurobiológus és genetikus, a Rockefeller Egyetem professzora és a Chan Zuckerberg Initiative tudományos vezetője; illetve Jodi Kantor amerikai újságíró, a New York Times tudósítója. A három vendég neve szerepelt a TAU új díszdoktorait felsoroló listán.

Hallgatóságát inspirálta, a kérdésekre életútját vázolva válaszolt Karikó Katalin. Kiemelte most is, hogy pályaválasztásában meghatározó szerepet játszottak szerető családtagjai, valamint a kisújszállási általános iskolában, gimnáziumban és a szegedi egyetemen szerzett élményei; a tanárai és oktatói.

– Szerettem Szegeden, Magyarországon élni. Nem terveztem tartósan külföldön dolgozni – idézte föl az 1985 előtti időszak emlékeit. Ismertette, hogy a bölcsődei rendszer miként segítette már négy évtizeddel ezelőtt is a kisgyerekes kutatónőket a karrierépítésben.

Amerikai munkahelyein szerzett tapasztalatait ecsetelve aláhúzta annak a helyzetnek az előnyeit, amikor a kutatót tervei megvalósításában nem köti gúzsba egy elnyert pályázat kötöttsége vagy a rigorózus főnök. Elmagyarázta, miként lehetséges, hogy évtizedeken át elismerések nélkül dolgozva is folyamatosan megélte a sikert, a kitartó munka eredménye fölötti örömöt.

A BMI 7. éves konferenciáján

„Kutatás, innováció és globális politika” címmel rendezte meg a Tel-avivi Egyetem a Boris Mints Intézet (BMI) 7. konferenciáját.

A 2022. május 11–12-i tanácskozás fókuszába a BMI a világ előtt álló legnagyobb kihívásokat állította. A „Nincs több háború?” kérdésre válaszolva az európai energiaválságról és a szankciók hatásáról is szó esett.

A BMI alapítója, Boris Mints is köszöntötte a konferencia díszvendégét. Karikó Katalin „Az mRNS technológia és annak hatása a fenntartható jövőre” címmel tartotta meg előadását. A Szegedi Tudományegyetem kutatóprofesszoraként, a BioNTech fehérjepótló terápiákért felelős alelnökeként bemutatott tudós most is hangsúlyozta az együttműködés jelentőségét.

A tudomány házának minden egyes építőköve sok-sok kutató kitartó és lelkes munkájának az eredménye – derült ki Karikó Katalin élőben közvetített előadásából.

A TAU tiszteletbeli tagja

Archív fotókkal tűzdelt videoportrék mutatták be a TAU 2022. évi díjazottjait.

A vörös-fekete talárt öltő díszdoktorjelöltek közül Karikó Katalin elmondta, hogy magyar biokémikus, és megmutatta a szegedi egyetem PhD-doktor-avatóján készült fényképet. Vázolta az Amerikai Egyesült Államokban folytatódó útját: 24 éven át dolgozott a University of Pennsylvania laborjaiban, majd Németországba ment. „A BioNTechnél töltött nyolc évem minden percét élveztem” – hangsúlyozta.

„Régi álmom volt, hogy tudós legyek” – fogalmazott. Aláhúzta: az mRNS titkaival foglakozó kutatásának első számú célja a terápia volt. „Mit jelent?” – ismételte meg a leggyakoribb kérdést, amit megfogalmaz a laboratóriumban, ahol „még mindig izgatott”, amikor kísérletezik, dolgozik.

„Legnagyobb hősöm a biológiatanárom, akihez hasonlítani akartam, aki mindent tudott” – árulta el. „Én most próbálok másokat inspirálni, mert nagyszerű dolog tudósnak lenni. Új kérdésekkel, egy új rejtéllyel kell szembenézned, és akkor olyan nagy öröm, amikor megértesz valamit, amit senki más nem ért!”

Fotó: TAU

„Mindig akkor vagyok a legizgatottabb, amikor látom az adatokat. Amikor kísérletezem vagy a munkatársaimmal beszélek, az mindig arra ösztönöz, hogy továbblépjek és többet tegyek” – mondta.

„A legfontosabb talán a jövőben, hogy a mentorok, a tanárok útmutatást adjanak a diákoknak, és irányítsák őket a különböző megoldható problémák felé, hogy tudjanak koncentrálni és dolgozni. Ez sokkal fontosabb lenne, mint az, hogy elmondjuk nekik a tananyagot, mert az az interneten is elérhető” – hangsúlyozta.

Úttörő kutatásaiért és a Covid-19 betegség elhatalmasodását és megelőzését szolgáló mRNS-alapú vakcinák kifejlesztésében játszott kulcsszerepéért jelölték Karikó Katalint a 2021-es BMI-díjra. Érdemeiért a Tel-avivi Egyetem díszdoktori címet adományozott a világhírű, az Amerikai Egyesült Államokban, Magyarországon és Németországban is kutató biokémikusnak.

A Tel-Aviv University tiszteletbeli diplomáit összesen 12 személyiség vehette át 2012. május 12-én este. A díjazottak az Amerikai Egyesült Államokból, Ausztráliából, az Egyesült Királyságból, Izraelből, Magyarországról, Németországból érkeztek. A kitüntető címmel biokémikus és neurobiológus, elméleti fizikus és történész, emberbarát és vezérigazgató, alapítványi vezető és tudománytörténész, újságíró munkásságát ismerték el.

Karikó Katalin, akinek ez a TAU-oklevél az ötödik díszdoktori címe, 2022. május 13-án avatóbeszédet mondott a TAU Sagol Center Regeneratív Gyógyászati Intézet megnyitóján.

Warren Alpert Award 5 tudósnak

Izraeli munkalátogatásán értesült arról Karikó Katalin, hogy a 2022-es Warren Alpert-díj egyik kitüntetettjének is őt választották.

Az mRNS-kutatás tette lehetővé a Covid-19 vakcinák tervezését. A 2022-es Warren Alpert Award elismerést olyan tudósok kapják, akiknek munkája megváltoztatta a világjárvány pályáját az alaptudományon és a transzlációs kutatásokon keresztül, amelyek életmentő mRNS Covid-19 vakcinákhoz vezettek – olvasható a Warren Alpert Foundation közleményében.

„A tudósok közös erőfeszítései nemcsak életeket mentettek meg és megnyitották az utat a járvány befejezéséhez, hanem számtalan mRNS-vakcina és más mRNS-alapú terápia alapját is megteremtették” – közölték.

Karikó Katalin és Drew Weissman mint a University of Pennsylvania kutatópárosa, valamint a magyar biokémikus németországi munkatársai, Ugur Sahin és Özlem Türeci, továbbá Eric Huang, a Moderna Genomics vezérigazgatója és tudományos igazgatója osztozhat majd az 500.000 dolláros díjon.

A Warren Alpert Award „az emberi betegségek megértésének, megelőzésének, kezelésének vagy gyógyításának javításáért végzett munka” elismerése. A díjat a Harvard Medical School kezeli.

A díjazottakat egy hibrid (személyes és virtuális) tudományos szimpóziumon fogják elismerni 2022. október 6-án, amelynek a Harvard Medical School ad otthont.

SZTEinfo – Újszászi Ilona

A Mazsihisz a tervezettnél jobb eredménnyel zárta a tavalyi évet

– A Mazsihisz stabil, kiegyensúlyozott gazdálkodást folytatott, sőt, a tervekhez képest lényegesen jobb eredménnyel zárta a 2021-es évet – mondta dr. Kunos Péter ügyvezető a szervezet közgyűlésén. A küldöttek a 2021-es költségvetés zárszámadását elfogadták, az első napirendi pont azonban – vagyis az elnöki tájékoztató – Heisler András betegsége miatt elmaradt. A nyitó- és záróimát Markovics Zsolt miskolci főrabbi mondta.

Goldmann Tamás alelnök vezette a közgyűlést, Heisler András online követte a munkát

– A zsidó vallásban az egymás iránt érzett felelősség, s kiemelten a bizalom, rendkívül fontos. Felelősség, hogy nem megyek betegen közétek. Felelősség, hogy ott vagytok a közgyűlésen, mert tudjátok, hogy a Mazsihisz demokratikus működésének legfőbb döntési testületéről van szó, és a rendszernek működnie kell – hangzott el abban a levélben, amelyet Heisler András intézett a küldöttekhez, s amelyet Goldmann Tamás alelnök olvasott fel.

Az elnök azért nem volt jelen személyesen, mert pozitív lett a koronavírustesztje, így online követte az eseményeket. Levelében az említett bizalom kapcsán Heisler András úgy fogalmazott:

– Ha egy vallásos ember eljön hozzád vendégségbe, és valamely ételről megkérdezi, kóser-e, akkor te őszintén válaszolsz, s a vendéged megbízik a válaszodban. Megbízik benned. A zsidó közösségekben ezért a bizalomnak kiemelt a jelentősége. Ezért is vagyok különösen büszke arra, hogy a Mazsihisz közgyűlésének kétharmados bizalmát három választáson sikerült elnyernem. Ez sokat jelent számomra. Decemberben lesz talán az utolsó olyan közgyűlésünk, ahol elnökként én fogom levezetni a képviselő-testületi ülést. Így aztán még jobban fáj, hogy ma nem lehetek veletek.

Dr. Kunos Péter, a Mazsihisz-BZSH ügyvezető igazgatója szólt a Szövetség 2021-es költségvetésének zárszámadásáról, amelyet a testületi tagok előzőleg írásban kézhez kaptak. Mint mondta: mind a Mazsihisz Vezetősége, mint a Számvizsgáló Bizottság úgy értékelte a beszámolót, hogy a közösség stabil, kiegyensúlyozott gazdálkodást folytatott, sőt, a tervekhez képest lényegesen jobb eredménnyel zárta a 2021-es évet.

Ennek egyik legfőbb oka az volt, hogy a vártnál jobban alakult a Szövetség saját turisztikai bevétele; a másik ok azoknak az állami támogatásoknak a forrásként való bevonása, amelyekkel a költségvetés tervezésekor még nem lehetett számolni; s volt egy harmadik tényező is: a járvány időszakában tudható volt, hogy egyes programok a vírushelyzet miatt nem valósulnak meg, de végül nagyobb megtakarítás származott ebből, mint előzetesen gondolni lehetett volna.

Ez a három elem vezetett oda, hogy a Mazsihisz 2021-es eredménye jobban alakult a tervezettnél – mondta az ügyvezető. Ez tette lehetővé azt is, hogy év végén a dolgozók jutalomban részesülhettek.

A közösségen belüli szociális problémák enyhítésére tett lépések között dr. Kunos Péter kiemelte a JadbeJad (Kéz a kézben) elnevezésű programot, amelyhez a forrást a Joint Distribution Committee biztosította, a szakmai háttérmunkát pedig a Jáhád Közösségi Szolgálat végezte. Ennek keretében 696 háztartás, 1600 személy kapott támogatást.

A nagyobb intézmények működését illetően az ügyvezető igazgató első helyen a Mazsihisz Szeretetkórházában nagy volumenű állami támogatásból megvalósult fejlesztést emelte ki, amelyre – mint fogalmazott – mindannyian büszkék lehetünk. Hangsúlyozta, hogy a beruházás átadásán a kormány miniszteri szinten képviseltette magát. Méltatta az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem, valamint a Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár munkáját is, ami pedig a tavaly átadott Rumbach utcai zsinagógát illeti: a létesítményben rengeteg olyan dolog történt, amelynek alapján a templom a Mazsihisz ékköve lehet.

Az ügyvezető a napirendi pont szóbeli kiegészítésekor kitért a vidéki temetők rendbetételére: tavaly az országban 16 településen összesen 782 síremlék helyreállítása történt meg, a munkához a Mazsihiszen kívül jelentős forrásokat biztosított a Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítvány (Mazsök) is. Az idei év gazdálkodásáról elmondta, hogy eddig minden a tervezett számok szerint alakul, a kormányzattól rendben megérkeztek az állami támogatások, járadékok, juttatások.

A küldöttek a zárszámadást elfogadták, a közgyűlés Markovics Zsolt miskolci főrabbi záróimájával fejeződött be.

A Siratófal rabbija gratulált Orbán Viktornak

Smuél Rabinovic, a jeruzsálemi Nyugati Fal (Siratófal) és a szent helyek rabbija gratuláló levelet küldött Orbán Viktornak miniszterelnöki újraválasztása alkalmából – közölte az MTI-vel Havasi Bertalan, a Miniszterelnöki Sajtóirodát vezető helyettes államtitkár.

„A Siratófal imádkozói nevében” is megfogalmazott levelében a rabbi arról ír, hogy a magyarországi az egyik legnagyobb és legpompásabb zsidó közösség, ma pedig Magyarország Izrael Állam egyik legfontosabb barátja Európában.

„Ezek az útkeresés és csodavárás napjai az egész világon. A világ népei a változó valóságban igyekeznek kikövezni útjukat. Hiszem, hogy a gyökerekhez való visszatérés megadja azokat a válaszokat, amelyeket keresünk” – fejtette ki Smuél Rabinovic, aki az egész magyar népnek és Orbán Viktornak is sokévnyi áldásos munkát, jólétet, egészséget és örömöt kívánt.

Orbán Viktor és Smuel Rabinovic a Siratófalnál 2018-ban

Fotó: MTVA

Havasi Bertalan emlékeztetett: Orbán Viktort 2018-as izraeli útja során Smuél Rabinovic rabbi kísérte a Siratófalnál tett látogatásakor.

ZSIDÓ VILÁGHÍRADÓ

Csehország

Hároméves felújítás után átadták a négymillió eurós költséggel helyreállított, 1893-ban épült pilseni Nagyzsinagógát, Európa egyik legnagyobb zsidó templomát. A Max Fleischer által tervezett, neoromantikus stílusban épült zsinagógához két negyvenöt méteres torony tartozik. A nagyrészt uniós támogatásból végzett munkálatok során elsősorban a belső tereket újították fel.

A több száz személy részvételével megtartott ünnepségen a jelenleg is működő Régi Zsinagógából hoztak át egy tóratekercset, amelyet Jiry Löwy, a helyi hitközség elnöke helyezett el a frigyszekrényben. A női karzaton Radovan Kodera fotóművésznek a pilseni és a környékbeli zsidók emlékét megörökítő alkotásaiból nyílt állandó kiállítás *Itt zsidók éltek* címmel.

Az első zsidók a 14. század közepén jelentek meg a városban, de utódaikat 1504-ben kitiltották. Hittestvéreink csak a 18. század végén térhettek vissza Pilsenbe. 1870-ben 1200, 1918-ban 3000 zsidó élt a városban. 1942-ben a nácik a helyi zsidókat előbb a terezíni koncentrációs táborba, majd Auschwitzba deportálták. A soát kevesen élték túl. A kivándorlások miatt a hitélet 1970-ben megszűnt. A rendszerváltás után, 1994-ben azonban a hitközség újjáalakult. A városnak jelenleg mintegy száz zsidó lakosa van.

Csehország. Jiry Löwy hitközségi elnök a még felújítás alatt álló pilseni Nagyzsinagógában

Dominikai Köztársaság

A hazájukból elüldözött német és osztrák zsidók helyzetével foglalkozó, 1938 júliusában tartott eviani konferenciához intézett üzenetében Rafael Leónidas Trujillo, a Dominikai Köztársaság elnöke százezer zsidó befogadását helyezte kilátásba.

Dominikai Köztársaság. A sosúai zsinagóga belseje

Trujillo ígérete nem valósult meg, de a dél-amerikai ország 750 üldözöttet befogadott és 5000 személynek európai konzulátusaik vízumot adtak. Kevéssé ismert, hogy a Dominikába érkező zsidóknak mintegy a fele a Puerto Plata tartományban lévő Sosúában, a United Fruit egykori banánültetvényei közelében telepedett le, ahol a Joint támogatásával elsősorban mezőgazdasággal és állattenyésztéssel foglalkoztak. Később korszerű technologiával működő élelmiszer- és könnyűipari vállalatokat hoztak létre. A korábban elhanyagolt területen a bevándorlók lakóépületeket, iskolát, kórházat és más intézményeket is építettek.

A második világháború befejezése után a telepesek többsége más országba távozott, de a városkában jelenleg is tartózkodnak zsidók. A fővárosban, Santo Domingóban és Sosúában zsinagóga működik. A közösségek hitéletét egyetlen rabbi irányítja. Becslések szerint a Dominikai Köztársaságban 100-200 hittestvérünk él.

Köszöntjük Kovács Gábort

Lapunk munkatársa (Zsidó Világhíradó) több okból is rászolgál gratulációnkra.

Az első a 90. születésnapja, amelyet népes családjával a Frankel-zsinagógában ünnepelt, ahol Verő Tamás főrabbi köszöntötte.

A másik, hogy magas kitüntetést kapott újságírói munkásságáért.

A harmadik, hogy a közelmúltban vehette át a mérnöki gyémánt-diplomát a Budapesti Műszaki Egyetemen.

Sok boldogságot, mázel tov, Gábor!

Spanyolország

A zsidók kiűzését elrendelő királyi rendelet, az Alhambra Dekrétum kiadásának 530. évfordulója alkalmából megemlékezést tartottak Cartagenában, amelyen részt vett Fernando López Miras, Murcia tartomány elnöke, a város polgármestere, David Hatchwell, a HispanoJudía Alapítvány elnöke, valamint a kuratórium több tagja és mások. Az ünnepségen felvatták a szefárd származású, a közelmúltban pandémiában elhunyt José Pascal neves mexikói művész *Ölelés* című szobrát. David Hatchwell kijelentette, hogy „a királyi rendelet volt az utolsó csapás, ami a zsidó diaszpóra legnagyszerűbb közösségének szétzúzásához vezetett”. Megjegyezte, hogy „évszázadok után végre megkezdődött a közösség újjászületése”. López Miras hangsúlyozta, hogy „ez az a hely, ahol a spanyolok tiszteleghetnek azok előtt, akiket otthonaikból erőszakkal elűztek, és akik sohasem térhettek vissza”. Az Alhambra Dekrétum a vallásszabadságot biztosító 1869-es alkotmány elfogadásáig volt érvényben. Hivatalosan azonban csak Francisco Franco diktátor uralma alatt, 1969-ben törölték el. A spanyol zsidók és nem zsidók között oktatási és kulturális programok segítségével a megértés hídját építő HispanoJudía Alapítvány 2015-ben jött létre, és több országban van képviselete. Kuratóriumában 80 ismert filantróp vesz részt. Az alapítvány 2024-ben múzeumot tervez nyitni Madridban.

Spanyolország. David Hatchwell: a királyi rendelet volt az utolsó csapás, ami a zsidó diaszpóra legnagyszerűbb közösségének szétzúzásához vezetet

Franciaország

Az ország legrégebbi zsidó műemléke, a Magasztos Ház (Maison Sublime) ismét látogatható. A kutatók szerint a 12. században épült zsidó tanházat a Rouen egykori zsidó negyedében lévő Igazságügyi Palota alatt folytatott feltárások során találták meg 1976-ban. A falakon jól kivehető 16 héber nyelvű felirat. Közöttük található egy idézet a Királyok könyvéből: „legyen ez a ház magasztos”.

A látogatók számára 1980 októberében nyílt meg a középkori létesítmény, amelyet 2001-ben hosszabb időre bezártak. A kényszerszünet alatt végezték el a feltárt terület állagának további romlását elhárító munkálatokat. A francia hatóságok a Magasztos Házat történelmi műemléknek nyilvánították.

Kovács

IZRAELI SZÍNES

Silló Sándor: Felfelé nézni!

74 éves lett Izrael!

Engem a tel-avivi tengerparton ért az államalapítás napján szokásos légi parádé. Alább következik a saját pátoszaim gyorsleltára.

Az a legfontosabb, hogy tudunk-e ünnepelni.

Tudunk-e a sorsunkra büszkén felfelé nézni.

Vagy csak földre szegezett szemmel, gyűlöletbe fordulva.

Abban a másik országban mindig megpróbáltam patetikusan gondolni a hazámra, a sorsunkra a jeles napokon. Az idegen hatalom által ránk erőszakolt ünnepek idején nem sikerülhetett, de a valódi megemlékezéseinket széthazudó kormányzatok alatt sem jött össze soha egy könnycseppnyi pátosz sem.

Itt próbálnám elkerülni az emelkedettséget, de nem lehet. A tavaszi állami ünnepek dramaturgiája meghozza a katarzist. Kezdődik a holokauszt emléknapjával. Álltunk egy percig a szirénaszóban, az egész ország.

A veszély!

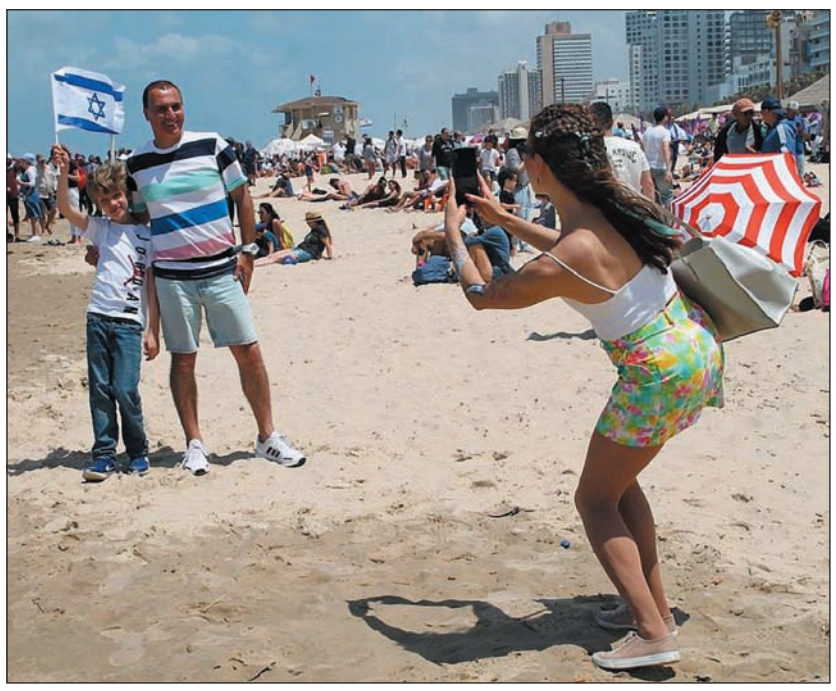

Nem tudok erre a hangra másként gondolni, szeretném pedig elhinni, hogy nincs már a világban az az embermilliókat elpusztító erő. Nehéz.

Egy hétre rá azokért szólt a sziréna, aki Izrael honvédő háborúiban estek el. Egy napig gyászzenék, hazafias dalok szóltak a rádióban. Ugyanúgy, mint a soá napján. Minden izraelinek van halottja, akire ilyenkor gondol, ha más nem, egy ismerős név az ünnepségen felsorolt ezrekből.

De a pátosz akkor ragadott magával, mikor este kiment ez az ünnep is, az Izraelért életüket áldozó hősök emléknapja, és azonnal minden visszafordult a mindennapok optimizmusába.

Az emléknapokon félárbocra eresztett zászlók most büszkén szálltak fenn.

Az államalapítást ünnepelte mindenki partikon, baráti, családi összejöveteleken, hajnalig. Másnap meg piknikkosárral elindult a tengerpartra, a dombtetőre, vagy kiült az erkélyre, és várta repülők tiszteletkörét. Minden izraeli település felett megjelentek a gépek pár percre.

Engem a tel-avivi tengerparton ért az államalapítás napján szokásos légi parádé.

Zászlók lengenek, és mindenki felfelé néz.

Várjuk a gépeket.

Aztán a parányi masinák áthúznak az égen felettünk, éppen úgy, mint a Remény – Hátikvá – a rosszabb napjaink felett.

De felemelt fejjel várjuk, és nincs csüggedés akkor sem, mikor ponttá válik éppen a horizonton.

Ez az ország – Izrael – büszkén viseli a sorsát, a gyászokat és a győzelmeket is. A túlélést és a születést.

Zászlók lengenek, a gyerekek szívet rajzolnak a sétány betonjára, a repülők pedig az égre.

Az ország legnagyobb élelmiszer-visszahívását rendelték el szalmonellafertőzés miatt

Izrael történetének legnagyobb élelmiszer-visszahívását rendelték el a boltokból szalmonellafertőzés miatt, csokoládét tartalmazó termékekre vonatkozóan – jelentette nemrégiben a helyi média.

Az Elite-Strauss élelmiszergyártó nagyvállalat csokoládé-nyersanyagának gyártósorában bukkant fel a fertőzés, és ezért számos, ebből a szállítmányból származó terméket hívtak vissza, és további élelmiszereket teszteltek.

Már hat nappal az intézkedés előtt szalmonella jelenlétét mutatták ki az előzetes gyorstesztek az alapanyagban, de a visszahívási utasítást csak a végleges laboratóriumi eredmények megérkezése után adták ki.

Ezért a boltok tovább árulták a fertőzött csokoládét tartalmazó árukat, és két, azokból fogyasztó kisgyermeket – egy testvérpár másfél és négy és fél éves tagját – szalmonellafertőzés tüneteivel kezeltek az egyik izraeli kórházban.

Egy rutinellenőrzésen vették észre a szalmonellabaktériumot egy galileai gyárban. Az egészségügyi minisztérium ezután szélesebb körű vizsgálatokra kötelezte a vállalatot.

Amikor elkészültek a fertőzést igazoló végleges vizsgálati eredmények, a minisztériummal egyeztetve a vállalat visszahívást rendelt el elővigyázatosságból minden február elejétől gyártott csokoládétermékre, még a teljes körű, minden egyes termékre kiterjedő teszteredmény megérkezése előtt. Az Elite-Strauss cég alapanyagait felhasználó más élelmiszergyártók is termékeik visszavonását kérték a boltok polcairól.

Az egészségügyi minisztérium hangsúlyozta, hogy a szalmonella általában enyhe tüneteket okoz, melyek a legtöbb esetben néhány nap elteltével teljesen eltűnnek, azonban súlyosabb esetben orvoshoz kell fordulni. A fertőzés fokozott odafigyelést igényel az immunhiányos betegeknél és az időseknél. (*Shiri Zsuzsa, MTI*)

Ismét felháborodás tört ki Wagner miatt

Miután a 12-es csatorna arról számolt be, hogy a Haifai Szimfonikus Zenekar azt tervezi, megtöri az antiszemita zeneszerző, Richard Wagner több évtizedes bojkottját, nagy tiltakozás indult a Wagner Fesztiválon való részvételi szándékuk miatt, ami arra késztette a zenekar igazgatóit, hogy bejelentsék, lemondták részvételüket.

Sok év bojkott után a fesztiválon várhatóan első alkalommal játszanak Izraelben Wagner műveiből. Korábban is történtek ilyen próbálkozások, de a közfelháborodás miatt mindegyik törléssel zárult.

A fesztivál várhatóan szeptember 22-én lesz, és két koncertet is magában foglal majd Tel-Aviv egyik nagytermében.

A hangverseny David Miller izraeli-német karmester kezdeményezése. Miller apjának családját megölték a holokausztban. A karmester azt nyilatkozta a 12-es csatornának, hogy ideje megtörni a tabut Izraelben.

„Sok ember számára ez kényes kérdés” – mondta. „De úgy gondolom, eljött az idő, hogy elkezdjük játszani a műveit, ez a nyugati kultúra része.”

Miller szerint az izraeli zenekaroknak sosem okozott gondot más antiszemita zeneszerzők – pl. Richard Strauss, Liszt Ferenc és Carl Orff – műveinek előadása.

„Tudom, hogy ez sok embernek nem fog tetszeni, de nem tudnak mit tenni ellene” – tette hozzá.

„A fesztivált a tervek szerint szeptember 22-én egy másik zenekarral fogják megtartani” – nyilatkozta a rendezvény szervezője a felháborodásra reagálva. „Elnézést kérünk, ha megbántottunk valakit, nem állt szándékunkban senkit megsérteni. Nagy különbséget teszünk Wagner antiszemitizmusa és zseniális zenéje között, amelyet az egész világon nagyra értékelnek, és az izraeli és zsidó zenészek körében is népszerű. Ezért várunk a holokauszt emléknapja utánig a további publikációval, hogy elmagyarázzuk a helyzetet.”

Utoljára 1938 áprilisában engedélyezték Wagner műsorra tűzését, az akkor még Palesztin Filharmonikusok néven futó zenekart Arturo Toscanini vezényelte. A következő novemberre tervezett újabb Wagner-estet azonban lemondták, mert néhány nappal a zsidók elleni hírhedt német kristályéjszaka utánra esett volna.

1981-ben Zubin Mehta a kritikák kereszttüzébe került, miután az egyik koncerten ráadásnak Richard Wagner Trisztán és Izolda című művéből az Előjátékot és Izolda szerelmi halálát vezényelte. A ráadás bejelentésére reagálva Ben-Cion Leitner holokauszttúlélő és az első arab–izraeli háború hőse a pódium elé sétált, és felfedve sebhelyek borította hasát, azt mondta: „Játsszál Wagnert a testemen át.”

Mehta így nyilatkozott az estéről: „A koncert végén bejelentettem, hogy Wagnert fogunk játszani. Okkal választottam egy csendes művet. Azt mondtam a közönségnek, hogy demokráciában élünk, és bárki, aki távozni kíván, megteheti. Szinte mindenki a teremben maradt. Egy bizonyos ponton többen tiltakozásul bekiabáltak, majd mások is csatlakoztak hozzájuk. Ez egy halk rész közben történt, és a bekiabálások hallhatóak volt az egész teremben. Nem állítottam le a koncertet. Amikor a zene hangosabb lett, az emberek elnémultak. A következő napi koncerten újra Wagnert akartuk játszani, de ezúttal mindenki bekiabált, és abba kellett hagynunk. Csak ezek után értettem meg, hogy Wagnert játszani Izraelben túl korai. Megértettem, hogy megbántottam az embereket. Tisztában voltam a ténnyel, hogy túl sok ember van tetoválással a karján, a koncentrációs táborok túlélői, akik szeretnek klasszikus zenét hallgatni. Néhányuknak nem okoz gondot Mercedest vezetni, de Wagner visszaviszi őket a holokauszt idejére.”

Az izraeli rádió akkoriban heves vitát közvetített Wagner-kérdésben két parlamenti képviselő között. A liberális Mordecháj Virsubszki azzal érvelt, hogy Wagner nem felelős a soáért, műveinek betiltása a véleménynyilvánítás szabadságának megtagadását jelenti. Roni Milo a kormányzó Likud-blokkból viszont azt mondta: „Az olyan nemzeti intézményeknek, mint például az Izraeli Filharmonikus Zenekar, figyelembe kell venniük a publikum érzéseit.”

Dov Silanszki későbbi kneszetelnök viszont követelte, hogy Mehtát nyilvánítsák persona non gratának Izraelben, a zenekar azonban kiállt a karmester mellett.

Nagy Timi/ujkelet.live

Plüssmedvéket gyógyítanak izraeli orvosok

Körülbelül 500 gyermek látogatott el a Bár-Ilán Egyetemre, hogy „kivizsgáltassa” kedvenc plüssmaciját. Az orvosi kar egy részét ilyenkor „látványkórházzá” alakítják, így fogadják a gyermekeket a látogatásra. A kicsiknek többek között lehetőségük nyílik bepillantani a röntgenszobákba, a kardiológiai vizsgálókba, a laboratóriumokba, és még a mentőautót is kipróbálhatják. Az évente megrendezett esemény célja, hogy enyhítse a gyerekek szorongását az egészségügyi szakemberekkel, az orvosi ellátással és a kórházi kezeléssel szemben – írja az israelnationalnews.com nyomán a *zsido.com*.

Az egyetem hallgatói kezelőorvosként működtek közre a játékban. A Mágen Dávid Ádom (mentősök), az izraeli rendőrség, a Beterem (gyerekek biztonságával és egészségével foglalkozó szervezet) és az IDF (hadsereg) is saját kezelőállomásokat állított fel.

„Az emberek minden évben eljönnek ide, és minden évben új, kreatív és innovatív program várja őket” – nyilatkozta a mackókórházról az egyik apuka.

A rendezvényen a gyerekek feltehették kérdéseiket a betegségekkel, sérülésekkel, orvosi kezelésekkel kapcsolatban. Emellett aktívan részt vettek a betegfelvételi, a vizsgálati és a diagnózisfelállítási folyamatban, valamint a különböző kórházi osztályokra való beutalásban is. A nap végén minden gyerek kapott egy „mackóorvosi” diplomát.

Egy, a magyarságban a végsőkig bízó zsidó vezető, akinek a háború után védekeznie kellett

„A Zsidó Tanács elleni hangulatot jellemzi az a bon mot, ami különben Hollandiából került ide. Amikor éjnek idején a zsidó lakás ajtaján durva kopogtatás hangzik, kiszólnak: »Ki az?« – »A Gestapo« – hangzik a válasz. „Hála istennek, hogy nem a Zsidó Tanács!” – s megkönnyebbülve sóhajt fel az üldözött.”

A holokauszt történeteit ismerhetjük az áldozatok, a bűnösök és akár a szemtanúk perspektívájából is, de ez zavarba ejtően új. 75 év után másodszor is kiadták Munkácsi Ernő: *Hogyan történt? Adatok és okmányok a magyar zsidóság tragédiájához* című

könyvét, amit most Bohus Kata, Csősz László és Laczó Ferenc történészek több mint ötszáz jegyzettel és magyarázó tanulmányokkal láttak el.

Munkácsi Ernő a Pesti Izraelita Hitközség főtitkára és főügyésze volt, majd a megszállás után az úgynevezett Zsidó Tanács (Judenrat) mellett látott el fontos tanácsadói, támogatói szerepet. Tehát formálisan nem volt a Tanács tagja, de informálisan nélkülözhetetlen és befolyásos szerepe volt a grémium körül (a történészek szerint ő fogalmazhatta a Tanács fontos kérelmeit, leveleit). A Tanácsok felállítása az összes megszállt területen Adolf Eichmannék gyilkos tervének fontos komponense volt. Ezt a szervezetet elvileg arra hozták létre – rögtön a megszállás után egy nappal –, hogy irányítsa és képviselje a zsidóságot úgy en bloc. Ami persze megközelítőleg sem létezett: nem volt olyan, hogy egységes zsidóság Magyarországon. Egy ortodox zsidó vallású magyart és egy rég kikeresztelkedett, asszimilálódott zsidó származású magyart egy egész világ választhatott el egymástól. Csupán az volt bennük a közös, hogy mindkettőt megfosztották a jogaitól, majd az életére törtek. Így aztán képviselni sem lehetett őket egységesen. Nem is ez volt a cél.

A Zsidó Tanács fő feladata a megszállók és a zsidóság közötti kapcsolattartás, a parancsok továbbítása és teljesítése volt. De fontosabb, hogy a valóságban arra szolgált, hogy megtévesszék és megosszák vele az üldözötteket.

Munkácsi pontos leírást ad a Zsidó Tanács és Eichmann 1944. március 31-ei találkozójáról, ahol a német SS-Obersturmbannführer kifejtette: *„A háború után a zsidók szabadok lesznek, és azt tehetnek, amit akarnak. Mindaz, ami zsidókérdésben történik, tulajdonképpen csak a háború idejére szól, a háború befejeztével a németek megint a régi gutmütigek (jóindulatúak) lesznek, és mindent engedni fognak, mint azelőtt. Általában kijelentette, hogy nem barátja az erőszaknak, és azt kívánja, hogy e nélkül menjenek a dolgok. (...) Eddigi tapasztalatai szerint ott történtek csak erőszakosságok és kivégzések, ahol a zsidóság az ellenkezésbe csapott át.”*

A németek látszólag jogokkal látták el a Tanácsot és képviselettel ruházták fel a zsidóságot. Ezáltal a zsidónak minősített személyek haragja, gyűlölete, kétségbeesése a Tanácsra zúdult. Másfelől a nácik ezzel az eszközzel kiszervezték a Tanácsnak az egyre durvább jog- és vagyonfosztásokat. A megszállás után az egyik első ilyen megpróbáltatásról részletesen ír Munkácsi.

„Ez volt az első nagy megpróbáltatás, amellyel megindult a lavina.”

1944. április 4-én a szövetségesek komolyan bombázták Budapestet. A hatóságok a Tanácsot szólították fel, hogy a kibombázott keresztények számára 24 órán belül szabadítsanak fel és adjanak át 500 zsidók által lakott lakást berendezéssel együtt. A számot még aznap 1500-ra emelték. A Tanács utasításba kapta, hogy vezényelje le a kilakoltatások lehetetlen feladatát. Az otthonuktól megfosztottak felé azzal érveltek, hogy ha nem ők végzik el ezt a feladatot, akkor az SS fogja, és az minden üldözöttre nézve súlyos következményekkel járna.

„Ha a Tanács a terminusra nem üríti ki a lakásokat, majd kiürítik ők zsidóstól, mindenestől.”

A taktika lényege az volt, hogy áldozatot fordítottak szembe áldozattal. Így az ellenállás gondolata jó ideig komolyan fel sem merült.

Eichmannék és a magyar hatóságok egymással versenyezve vesztegetéssel, félrevezetéssel, fenyegetéssel sakkban tartották és felhasználták a Tanácsot a zsidóság megjelöléséhez, számbavételéhez, kirablásához, „tömörítéséhez”, megkínzásához, majd kiirtásához.

A Zsidó Tanácsban, illetve a zsidó vezetők között kétféle teljesen meddő vita zajlott. Az egyik, hogy kikben lehet inkább bízni, a németekben vagy a magyar államban.

A zsidó vezetők morbid módon azon torzsalkodtak egymással, hogy a két ellenük szövetkező gyilkos közül melyikhez forduljanak könyörületért. Nem volt jó választás.

A másik őrjítő dilemma az volt, hogy mikor jön el az a pont, amikor letérnek a gyilkosok által kijelölt útról, mikor lehet felelősséggel kijelenteni, hogy már nincs értelme betartani a gyilkosok által diktált szabályokat, nincs menekvés, nincs más választás, mint az ellenállás. Munkácsi leírja, hogy a vidéki deportálások már zajlottak, amikor június 10. körül a radikálisabb és a mérsékeltebb tábor szembenézett egymással. Dr. Tamási Varga Imre orvos és cionista aktivista szenvedélyes beszédet intézett a Tanácshoz: *„Nem látják-e – mondotta –, nem akarják tudomásul venni, hogy apáinkat, anyáinkat, testvéreinket hetvenedmagukkal taszítják be csendőrszuronyokkal a vagonokba, ahol emberganéban hurcolják őket ismeretlenségbe, a megsemmisülésbe? Lehet ezt tovább tűrni, szabad-e megelégedni beadványokkal és alázatos kérésekkel, s nem kellene-e az egészet a keresztény társadalom előtt feltárni? Ki kell ordítani a nagyvilágba, hogy meggyilkolnak minket, ellent kell állani, és nem szabad tovább gyáván engedelmeskedni!”*

Varga Imrének nem sikerült meggyőznie Stern Samut, a Tanács elnökét, s kétségbeesésében másnap öngyilkosságot követett el.

Munkácsi Ernő egy mélyen vallásos, konzervatív magyar hazafi volt és jogász, aki naivan, sőt elvakultan hitt a jog uralmában. Olyan szabálykövető volt, hogy még azokat a törvényeket és szabályokat is betartotta, amiket azért hoztak, hogy elvegyék az ő és családja életét.

A könyv szerint egy ponton végül ő is belátta, hogy nincs más út, mint az illegalitás. Röplapot, felhívást fogalmazott a keresztény magyarsághoz, amiben igyekezett feltárni a megsemmisülés szélére jutott magyar zsidóság sorsát, majd irgalomért könyörgött honfitársaihoz: *„De ha puszta életünkért esdeklő szavunk hiábavaló lenne, akkor csak az a kérésünk a magyar nemzethez, hogy a deportálást megelőző és azt kísérő borzalmak és kegyetlenségek elhagyásával vessenek itthon véget szenvedéseinknek, legalább szülőföldünkben legyünk eltemetve.”*

Munkácsi Ernő még akkor is bízott a keresztény magyar népben, az egyházakban és a magyar államban, amikor már a hazai zsidóság közel felét – nőket, csecsemőket, terhes anyákat, betegeket, haldoklókat – marhavagonokba tuszkolták. Röpirata bőven elkésett, nem juthatott el sokakhoz, nem hozott változást.

Munkácsi ugyan túlélte a vészkorszakot, de a háborút követően súlyos vádakkal kellett szembenéznie. Több vizsgálat is zajlott ellene, ahol elhangzott, hogy a Zsidó Tanács passzivitásával, tétlenségével hozzájárult a tragédiához. A vádak szerint Munkácsiék már májusban ismerték az auschwitzi jegyző-könyvet, ami részletesen leírta, hogy mi várja az üldözötteket a vonatút végén, mégsem figyelmeztették a vidéki zsidókat: *„1944. június 20-án a jegyzőkönyvben szereplő zsidók – köztük Munkácsi – tudták a vidéki zsidóság sorsát. Megállapítottam, fel sem merült bennük az egyetlen helyes gondolat, hogy a még itt lévőket értesítsék a veszélyről, hogy ezzel megadják nekik a lehetőséget arra, hogy cselekedjenek belátásuk szerint. Ekkor az országban már csak néhány tízezer zsidó volt. Ezeken nem segítettek.”* – írta 1948-ban dr. Fisch Henrik kápolnásnyéki főrabbi, akinek egész családját kiirtották.

Munkácsinak nemcsak a mulasztás és a kollaboráció vádjával kellett szembenéznie a neológ izraelita vezetőkből álló vizsgálóbizottság előtt, hanem – mint a Tanács dokumentumainak egyetlen őrzője – a Tanács valódi tevékenységének utólagos meghamisításával is. Tehát a *Hogyan történt?* nem tudományos, nem történelmi írás, sokkal inkább egy üldözött jogi köntösbe bújtatott szubjektív védőbeszéde.

Ács Dániel/444.hu

Mauthausenben az Élet Menetével

Sok-sok év tervezgetését követően idén volt az első alkalom, hogy alapítványunk is csatlakozott a Nácizmus Üldözötteinek Országos Egyesülete (NÜB) által szervezett nemzetközi megemlékezéshez Ausztriában.

Két dolog miatt is nagyon fontosnak tartottuk ezt a programot.

Az első szempont az volt, hogy 2004-es megalakulásunk óta mindig csak az auschwitz-birkenaui táborokra koncentráltunk, tekintettel arra, hogy nemzetközi anyaszervezetünk 31 éve ott tartja megemlékezését jom hásoá napján. Ezeken az utazásokon jött mindig szóba az iskolás gyerekekkel, hogy kíváncsiak lennének a többi lágerre is, miért nem szervezünk azokba is hasonló programokat.

A második szempontunk az volt, hogy a NÜB már nagyon régen szervezi idős résztvevőkkel a táborok meglátogatását, és milyen fantasztikus lenne, ha egyszer mi is csatlakoznánk egy fiatalokból álló delegációval. Erre az idei évben volt első alkalommal lehetőségünk. Három iskolából, a Scheiber Sándor, a Radnóti Miklós és a Bornemisza Péter gimikből jelentkeztek diákok és pedagógusaik, így összesen 38 fővel voltunk ott a május 15-i rendezvényen Mauthausenben.

A nemzetközi megemlékezés előtti este meglátogattuk a NÜB delegációjának tagjait szálláshelyükön, ahol egy különteremben igazán bensőséges beszélgetés alakult ki. A fiatalok közül Numan Anna játszott az időseknek hegedűjén, amit ők meghatottan hallgattak és nagy tapssal fogadtak.

Ezt követően a NÜB részéről Frisch György köszöntötte csoportunkat, majd prof. dr. Szita Szabolcs kedves szavait hallhattuk, aki külön kihangsúlyozta, milyen nagy jelentőségét látja annak, hogy most az Élet Menete is itt van ezen a megemlékezésen, és másnap együtt vonulhatunk be a mauthauseni táborba.

Másnap, május 15-én 11 órakor a NÜB és az Élet Menete delegációja összesen 72 fővel, a bécsi nagykövetséget képviselő diplomatákkal és díszegyenruhás magyar katonákkal együtt lépett be a mauthauseni koncentrációs táborba, majd közösen koszorúztunk és jártuk végig a láger területét.

A többi delegáció közül (volt még legalább 20–25) az ukránokat emelném ki, akik hosszú perceken keresztül tartó hangos együttérző tapsot kaptak, mielőtt elhelyezték koszorújukat.

A megemlékezés végén a délutáni órákban elköszöntünk a NÜB jelen lévő tagjaitól, ami szintén különlegesen szép és megható pillanat volt, azután folytattuk utunkat a strasshofi koncentrációs tábor felé, majd a késő esti órában érkeztünk vissza Budapestre.

Külön szeretném megköszönni a hétvégét Pécsi Tibor munkatársamnak, valamint az iskolák pedagógusainak, akikkel hazafelé el is határoztuk, hogy 2023-ban is részt fogunk venni egy csoporttal – és ha lehetőségünk lesz rá, akkor már 2 autóbusszal – a NÜB programján. Valamint terveink szerint a dachaui koncentrációs tábor meglátogatására is keresünk alkalmat egy másik időpontban.

Gordon Gábor
Az Élet Menete Alapítvány elnöke

ZSIDÓ, AKI HITT A CSODÁKBAN

Elhunyt Roth Tibor, a brassói zsidóság vezetője

Május 18-án, 87 éves korában elhunyt Roth Tibor (Tiberiu), a brassói hitközség volt elnöke. Roth Tibor a magyar zsidóság egyik utolsó nagy reprezentánsa, véleményformáló alakja volt Erdélyben, akinek véleményét az egész romániai közösség figyelembe vette.

1935. február 18-án született a Hunyad megyei Lupányban. Több mint 65 éven át élt Brassóban, ezért 2020. január 31-én a város díszpolgárává avatták. Harminc éven keresztül a Brassói Zsidó Hitközség elnöke, majd tiszteletbeli elnöke, és tíz évig a Romániai Cionista Szövetség elnöke volt.

Sikeres vállalkozóként egészségügyi berendezések importjával, illetve szolgáltatások nyújtásával foglalkozott. Cége, a Hiperdia SE a nagy teljesítményű orvosi képalkotó vizsgálatokra specializálódott a mágneses rezonanciás képalkotás (MRI), komputertomográfia (CT), szcintigráfia, ultrahang, csontsűrűségmérés, digitális radiológia és mammográfia területén. Laboratóriumi vizsgálatok és szakorvosi konzultációk egészítik ki cége orvosi szolgáltatásait.

Aktívan hozzájárult Románia és Izrael kapcsolatainak fejlesztéséhez, munkája révén lettek testvérvárosok Brassó és Rison Lecion. Tavaly jelent meg *Zsidó – határok nélkül* című könyvének második kötete. E mű olyan memoár, amelyben Roth személyes naplót, útinaplót használt eszközül a zsidóság történetének bemutatásához. Közérthető nyelvezetével regényszerű, de dokumentumaival tanulságos, akár egy történelemtankönyv.

Magyar zsidóként szoros és folyamatos kapcsolatot tartott az itthoni zsidó szervezetekkel, s rendszeres résztvevője volt a Debreceni Zsidó Szabadegyetemnek. Én ott ismertem meg.

(A cím Paszternák Tamás 12 évvel ezelőtti interjújára utal: https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/mazsihisz-hirek/zsido-vagyok-es-hiszek-a-csodakban)

Dombi Gábor

A beképzelt rabbi csalódása

Valamikor Máramarossziget folyókkal körbezárt katlan volt. Magyar, román, ukrán és cigány lakosai mellett a zsidók többségben voltak. És ahol zsidók vannak, ott vita is van. És ahol vita van, ott „máchlájke” (háború) van. Minden zsidó büszke és okos volt... büszkébb és okosabb mindenki másnál. Jehuda Modern rabbi volt a kakukktojás. Nem volt haragosa, nem neheztelt senkire, soha senkit nem bántott meg. Magas, szikár, halk és szűkszavú ember volt. A zseni szerénységének felsőbbrendűsége sugárzott belőle.

Már nyolcéves korában a pozsonyi Móse Szofér jesivájában tanult. Kitűnt hihetetlen memóriájával, érvelőtehetségével. A nagy rabbi kedvenc és dédelgetett tanítványa lett, jövendő vőjét látta benne. „Az Örökkévaló semmivé teszi a népek tervét, meghiúsítja nemzetek szándékait.” (33. zsolt. 10.) Ember tervez, Isten végez. A sors közbeszólt: Jidele apja tönkrement, és rövidesen meghalt. Móse Szofér tudta, hogy a kis zseni a megélhetéséért előbb-utóbb kénytelen lesz rabbiállást vállalni. Így feladta dédelgetett álmát, mert eldöntötte, hogy csak olyan ember veheti feleségül a lányát, akinek világi megélhetése van. Jidele, látva a rabbi megváltozott viselkedését, Pozsonyból Ungvárra kéredzkedett, Májer Eisenstadter rabbi jesivájába. Májer Eisenstadter történetesen nem volt a városban, így átment Újhelyre, Móse Teitelbaumhoz, aki felismerte kivételes szellemiségét. Levelet írt Szigetre Smil Zánvel Káháné rabbinak: a fiatal talmudtudóst mint jövendőbeli jó partit ajánlotta. Jidele Modern rövidesen benősült a családba. Nem volt több megélhetési gondja, minden energiáját a tanulásnak, a tanításnak és a kabbalának szentelhette. A gazdag, ambíciózus és makacs Káháné család háborút hirdetett a Teitelbaum rabbidinasztia ellen: Jidele Modernt akarták a város főrabbiszékébe! Akarták... de falba ütköztek: „Nem akarom a Tórát pénzért szolgálni” – hangoztatta Jidele Modern, így a szigeti jesiva vezetője lett. A zsidók meg voltak elégedve vele, és ő meg volt elégedve Szigettel.

Történt, hogy néhány nappal peszách előtt így tanította ifjú hallgatóit: „Ha sok Tórát tanultál, ne légy beképzelt, hiszen azért lettél teremtve!” (Misna Ávot 2/8.)

Jött a peszách ünnepe. Jidele az első peszách este széderét rejtelmes égi magasságok légkörébe emelte. A jelenlevők lelkét áthatotta a szent káprázat. Érezték, hogy a rabbi szájából minden szó, minden magyarázat, a rítus minden mozzanata misztikus égi fénykoszorú miriád vibrálásában ragyog. Az „őrködés éjszakája” után nem bírt elaludni: lelkét áthatotta a szent emelkedettség. A hajnali derengésben csendes magányában ült asztalánál. Boldog volt, és először életében büszkeséget érzett szívében. Ekkor hirtelen szélfuvallat támadt szobájában. Minden vibrálni kezdett körülötte, majd megszólalt egy égi hang: „Jidele, Jidele! Mondd: mire vagy te olyan büszke? Tudd meg: Jichák, a tiszafalvi favágó szédere kedvesebb nekem, mint a tied!”

Jidele Modern minden porcikája reszketett. Sírni kezdett. Ajkai suttogták a próféta szavait: „...pöre van az Örökkévalónak Judával (Jidele a Juda név kicsinyítő formája), és büntetnie kell... hogy cselekedeteinek mérten megfizessen neki!” (Hoséá 12/3.)

Ünnep után Modern rabbi befogatott, és néhány ifjút Tiszafalvára menesztett, hogy elhozzák Jichák favágót, akit az égi hang nevén nevezett! Meg is találták a házát a Krácsfalva felé vezető úton, a faluszéli szegénysoron. Kopogásukra fiatalasszony nyitott ajtót. Csodálkozva hallgatta, hogy miért jöttek, és magyarázta: „Valóban Jichák, a favágó az uram, de nem vihetitek magatokkal, mert tegnap sokat ivott, és most alussza ki magát. Hiába ébresztenék, nem tudnátok lábra állítani.” A küldöttek szabadkoztak, hogy Modern rabbi parancsára jöttek, csak nem mehetnek „üres kézzel” Szigetre. Miután nagy nehezen felébresztették, Jichák azt sem tudta, milyen világon van. Vissza akart feküdni, de az ifjak karon fogták, és vitték a rabbi elé. A rabbi leültette maga mellé, odahajolt hozzá, és faggatta: „Mondd, reb Jichák, lelkem! Mondd el nékem, kérlek, milyen magasztos gondolatok jártak a fejedben, amikor kitakarítottad házad peszách ünnepére?” Jichák csak meredt maga elé: „Rebbelében! Ahogy láttam otthon, csináltam: körülnéztem a szobában, és kerestem...” „És mondd, drága Jichák barátom – folytatta kérdését –, mire törekedtél, mikor elégetted a morzsákat?” Az ember zavarba jött: „Most, hogy kérded, hát... elfelejtettem elégetni. Most is ott van a tornác gerendáján!” Rabbi Jidele egyre értetlenebbül nézett emberére, de faggatta tovább: „Meséld el nekem, kedvesem, hogyan tartottad a szédert?” A favágó, mint akit tetten értek, alázatos hangon mondta: „Nézze, rebbelében! Nézze! Megmondom én az igazat! Az asszony kérte, hogy az ünnep nyolc napja alatt ne igyak pálinkát! Ezért hát ittam annyit az ünnep előtti napon, hogy elég legyen nyolc napra. Ahogy az lenni szokott, fáradt lettem, és lefeküdtem. Már este volt, amikor az asszony felvert, és mondta: „Mért nem fogsz már a széderhez, ember, mint minden zsidó?” Mire én: „Mit akarsz tőlem, asszony? Nem is tudom rendesen, mit kell és mit nem kell tenni. Annyit tudok, hogy atyáink rabok voltak a Fáraó országában. Nekünk van az Istenünk, és kiszabadított minket! És nézd! Most azt látom, hogy megint rabok lettünk, de én tudom, hogy megint kiszabadít!” Ahogy mondom az asszonynak, mit látok? Látom az asztalt, rajta a fehér terítő fénylett, mint a nap. Az asztalon tálak, macesz és tojás a palack vörösborral. Bevallom, rabbi, amint néztem az asztalt és néztem az asszonyt, egyből kijózanodtam. Valami vidám melegség költözött a szívembe. Ettem a pászkából főtt tojással. Retket is ettem hozzá, és ittam rá a vörösborból, ahogy szokás! Adtam az asszonyomnak is, és akkor ebben a vidámságban Istenre emeltem poharam: Nézd, Úristen! Ezt a poharat most terád ürítem! És Te hajolj le hozzánk, és szabadíts meg bennünket!” Mondom én neked, rabbi! Mi ketten az asszonnyal ültünk vidáman, és örvendeztünk Istennel. Aztán fáradt lettem, lefeküdtem, és elaludtam!”

Jidele Modern megölelte Jichák favágót, megáldotta, és mondta: „...járj csak a jóknak útján, és őrizd az igazak ösvényeit!” (Péld. 2/20.)

Jichák Pollák, a favágó Szigetre költözött feleségével, és Jidele Modern sámesza lett. Tanult, és rabbi lett ő is! Azután minden szédert már ketten tartottak, együtt Jidele Modernnel. A favágó Jichák volt Benjámin ben Avigdor Pollák rabbi nagyapja: példaképe az emberi jóságnak, értelemnek és istenfélelemnek!

Legyen áldás emlékükön!

Szerdócz J. Ervin főrabbi

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829
E-mail: ujelet@mazsihisz.hu
Főszerkesztő: Kardos Péter
Olvasószerkesztő: Gábor Zsuzsa
Kiadótulajdonos: Mazsihisz
Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 9600 Ft
Külföldre: 13.600 Ft/év
USA és Izrael: 15.000 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám: 11707024-22118480
OTP SWIFT kód: (BIC) OTPVHUHB
IBAN: HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsekk: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.
Szedés, tördelés: WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomdai munkák: mondAt Kft., www.mondat.hu
Felelős vezető: Nagy László
ISSSN 0133-1353

Gyógyszertámogatás

Az időnként szükségessé váló, átlagosnál drágább gyógyszer beszerzéséhez lehet támogatást igényelni. A támogatás felső határa nincs rögzítve, de tájékoztatásul közöljük, hogy az eddigi gyakorlatunkban 50.000 Ft volt a legnagyobb összegű támogatás.

Támogatási akciónk magánjellegű, az anyagi fedezete biztosított, és a hozzánk beérkezett adatokat az előírt titoktartással kezeljük. Várjuk a rászorulók jelentkezését.

Részletesebb tájékoztatás a következő telefonszámon kapható: 06-1-321-3497, lehetőleg az esti órákban.

Naptár

Június 3., péntek	Sziván 4.	Gyertyagyújtás: 8.16	
Június 4., szombat	Sziván 5.	Erev sovuajsz	Szombat kimenetele: 9.36
Június 5., vasárnap	Sziván 6.	Sovuajsz 1	
Június 6., hétfő	Sziván 7.	Sovuajsz 2	MÁZKIR Ünnep kimenetele: 9.38
Június 10., péntek	Sziván 11.		Gyertyagyújtás: 8.21
Június 11., szombat	Sziván 12.		Szombat kimenetele: 9.42

Mártír-istentiszteletek országszerte

Június 12., vasárnap

Nyíregyháza	11.30	temető
Mosonmagyaróvár	16.00	temető
Kiskunhalas	10.30	zsinagóga
Kecskemét	15.30	temető
Csongrád	13.00	temető
Esztergom	11.00	temető
Zalaegerszeg	9.25	koszorúzás
	11.00	zsinagóga
Székesfehérvár	11.00	Mártíremlékcsarnok (Óvoda u. 1.)
Kápolnásnyék	15.00	temető
Gyöngyös	11.00	temető
Eger	14.00	temető
Salgótarján	10.00	temető (Füleki út 55.)
Révkomárom	10.30	temető
Kispest	11.00	temető
Balassagyarmat	10.00	temető
Nagymegyer	17.00	emléktábla

Június 19., vasárnap

Cegléd	9.00	templom
Nagykőrös	11.00	templom
Szolnok	14.00	temető
Miskolc	11.00	avasi temető
Szécsény	11.00	temető
Veszprém	10.00	a városi emlékműnél kezdődik (Budapesti út 4. szám előtti park)

Június 26., vasárnap

Győr	11.00	szigeti temetőben (Temető u. 33.)
Békéscsaba	15.00	zsinagóga és emlékfal
Szeged	10.00	egykori téglagyári gettó, emlékoszlop (Cserzy M. u. 32.)
	11.00	zsinagóga
Nagykáta	12.30	temető
Kaposvár	11.00	temető
Gyula	11.00	temető
Dombóvár	14.00	Dr. Riesz József Emlékház (volt zsinagóga mellett)

Július 3., vasárnap

Szekszárd	10.30	Művészetek Háza (volt zsinagóga)
Karcag	11.00	temető
	12.00	zsinagóga
Dél-pesti körzet (Csepel, Erzsébet. Soroksár)	10.00	soroksári temető
Pécs		
Szombathely	11.00	egykori neológ zsinagóga melletti Batthyány téren
Jászberény	11.00	temető
Sopron	11.00	temető

Július 10., vasárnap

Pápa	15.30	zsinagóga

Július 24., vasárnap

Újpest	18.00	zsinagóga
Sárbogárd	16.00	temető

Szeptember 11., vasárnap

Tapolca

A további időpontokat folyamatosan közöljük. Kérjük olvasóinkat, hogy az időpontokat, helyszíneket rendszeresen kísérjék figyelemmel a honlapon is (mazsihisz.hu), mert változás lehetséges.

APRÓHIRDETÉS

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés miniimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Mindennemű régiséget vásárolok díjtalan kiszállással. Teljes lakáskiürítéssel! Híradástechnikát, bakelitlemezeket, bútort, könyvet, kerámiát, porcelánt, bronztárgyakat, órákat, kitüntetést, papírrégiséget, pénzeket, játékokat (retró tárgyak előnyben). Pintér Nikoletta, 06-1/466-8321, 06-30/973-4949.

Kastélyok berendezéséhez vásárolok festményeket, ezüstöket, bronzokat, órákat, bútorokat, hagyatékot stb. Üzlet: 06-20-280-0151, herendi77@gmail.com

Régiségek-hagyaték, örökség felvásárlása készpénzért. www.antikbudapest.hu, e-mail: antik@antikbudapest.hu, 06-20/932-6495.

Nerc, róka, mindenfajta szőrmebundát vásárolok, teljes ruhaneműhagyatékot, kiegészítőket, könyveket és dísztárgyakat, régiségeket. 06-20/229-0986.

Életjáradéki és eltartási szerződést kötnék teljes ellátással, akár nagyobb összegű kezdőrészlettel. Hívjon bizalommal: 06-20-229-0986.

Húszéves színház a Dob utcában

Két évtizede közkedvelt, sikeres a Dob utcai Spinoza. A tulajdonossal, Sándor Annával a kétezres évek elején csináltam interjút. Húsz év mindenkinek, mindennek minimum történelmi időszak. Így lett ismét aktuális egy újabb beszélgetésünk. Szívesen, igényesen válaszolt kérdéseimre. Köszönöm.

A ház története: pékségből színház

Érdekes magának a háznak is a története, amelyben a mai Spinoza Színház és Spinoza Kávéház működik. Egy Rosz János nevű pékmester kezdte meg sütödéjének építését ezen a helyen, a Három dob utcában (akkor még így hívták, bár németül).

Sándor Anna birtoka kapujában

Ez még csak amolyan házikóféle volt, amelyet aztán modernizált, majd lebontatta. Mai formájában végül 1904-ben lett kész a ház, továbbra is pékségnek. Érdekes, hogy ez akkoriban még az utca páros oldala volt: Dob u. 12. Nem túlzás, nem ámítás, az arra járó nézze csak meg jól: a ház maga némileg a velencei palotákra emlékeztet. Az épület sokáig pékség volt, a gettó idején is akként működött. Amikor 2001 végén az épületnek ezt a részét megvásároltam, akkor éppen szaloncukorgyár volt. Így lett a pékségből szaloncukorgyáron keresztül vendéglő és színház.

Eredeti elképzelés: nem csak színház, szellemi műhely is

Hogy mi volt az eredeti elképzelésem? Nem csak színház, ennél tágabb terveim voltak. Olyan helyet kívántam létrehozni, ahol emberek összejönnek és ahol okos és szép dolgok történnek. Tehát ahol valami közösségféle, valami szellemi műhely formálódik. Olyan szellemi műhelyre gondoltam, ahol van színház, zene, opera, kabaré, sok-sok beszélgetés, ahol szaktekintélyek szavait isszák a tudásra, szépre-jóra szomjas emberek. Húsz év után büszkén elmondhatom, hogy ez nagyjából megvalósult.

Színházi koncepció: szórakozva tanítás, ősbemutatók sokasága

Hogy mi volt az alapötlet? Együttlét és szórakozva tanítás! Én magam is azzal a vággyal járok színházba vagy bárhová, hogy szórakoztassanak vagy tanítsanak. Ha lehet, a kettőt együtt. A Spinozában minden előadás csak egy óra hosszúságú. Ami a produkciók témáját illeti, nem adunk elő klasszikusokat, sem bulvárt, sem sikeres nyugati darabokat. Hát akkor mit? – kérdezheti az olvasó. Kortárs, hazai műveket viszünk színpadra, többnyire társadalmilag-közéletileg érzékeny témákban. Éppen ezért bemutatóink többsége ősbemutató!

Zsidó színház vagy sem

A Spinoza nem feltétlenül zsidó színház, de sok zsidó témájú darabunk van, továbbá ez évben rendezzük meg huszadszor a Spinoza Zsidó Fesztivált. Ismert és közkedvelt az a sorozatunk is, amelyben olyan híres magyar zsidók életét mutatjuk be, akik nagyot alkottak, és a hazai közönség vagy nem tudja róluk, hogy magyarok, vagy nem tudja róluk, hogy zsidók. A külföldön éltek közül közkedvelt a sorozatban például a Herzl és a Pulitzer.

A Herzl Tivadarról szóló kávéházi drámánk a történelmet, a makói származású Pulitzert bemutató tandráma pedig a sajtó és a demokrácia világát hozza közelebb hozzánk. A magyar Freudról, Ferenczi Sándorról szóló előadásunk a pszichoanalízis születésébe, az operettkirályt, Kálmán Imrét megidéző darabunk pedig a zene világába röpít el bennünket. Emellett több más, zsidó témájú történetünk volt, van és lesz.

Utcai örömkoncert mindenkinek

Hogy mik a legújabb darabjaink, mik a legújabb események?

A legutóbbi két bemutatónk a Mózes és Jézus Pesten, valamint a Capa, a világhírű fotós.

Mózes és Jézus találkoznak a Margit-szigeten, és arról vitatkoznak, melyikük adott többet az emberiségnek. A Capa a külföldön híressé vált magyar zsidó származású művészek sorozatába tartozik, és ebben a darabban nemcsak egy sármos pesti nőcsábász életét ismerjük meg, de a fotótörténelemből is leckét kapunk.

Egész nyáron zajló eseményünk a szabadtéri örömzene-sorozat a Dob utcában, a Carl Lutz-emlékműnél. Mivel 20 éves a Spinoza Színház, ezért 20 ingyenes utcai koncertet adunk a kerületnek és mindenkinek. Ami a helyszínt illeti, Carl Lutz svájci diplomata, a magyar zsidók mentője előtt is szeretnénk ezzel fejet hajtani. A zene itt főleg klezmert és jiddis dalokat jelent, de emellett sanzonok, musicaldallamok és örökzöldek is felhangzanak. Ebben az utcai koncertsorozatban a Mazsihisz és az Erzsébetvárosi Önkormányzat is partnerünk.

A harmadik évtized tervei

A harmadik évtizedre is vannak elképzeléseink. Elsősorban a szeptemberi, 20. Spinoza Zsidó Fesztivált említem, amire négy bemutatóval készülünk. Kevesen tudják például, ki volt Kertész Imre első felesége, akivel a Nobel-díjas író 42 évet töltött együtt, és milyen szerepet játszott az életében. Nos, az első bemutatónk erről az izgalmas társról, Vas Albináról szól, akit Csákányi Eszter alakít. Egy másik premierünk a Lemberg, a zsidók lelki fővárosa című zenés játék Fegya és Dunai Tamás szereplésével.

Harmadik újdonságunk A velencei bankár! Írd újra Shakespeare! című monodráma Cserna Antal előadásában. Ebben az író, Lackó Gábor felkéri Shakespeare-t egy másik, az antiszemita érzelmek felkeltésére kevésbé alkalmas variáció megírására.

2022-ben éppen 100 éve, hogy Latabár Kálmán színpadra lépett. Hogy mennyiben érintette Latabár Kálmánt az antiszemitizmus, erről szól egy másik premierünk. Latyit Peller Károly alakítja. És ezek csak a színházi terveink! A friss bemutatók mellett a Spinoza Színház a harmadik évtizedben új útra kíván lépni, teljesen más elképzelésekkel. Erről talán majd egy későbbi beszélgetésben mesélek.

Elégedett-e az elmúlt 20 évvel

Igen is és nem is. Elégedett vagyok azzal, hogy a Spinoza Színháznak sikerült a saját profilját megtalálnia, és igazán rajta vagyunk Budapest kulturális térképén. Nagyon sok embernek szereztünk élményt, örömet, amit a 20 éves születésnapunkra garmadával érkező köszönőlevelek is tanúsítanak. Viszont szomorúak és értetlenek vagyunk, amiért a Spinoza Színház működésére immár 20 éve nem kapunk semmiféle állami támogatást. Egy-egy produkció/esemény támogatására néha csurran-cseppen, de magára a színház fenntartására-működtetésére nem kapunk semmit. Az elmúlt 20 év költségeinek talán ha 10%-át kaptuk meg ilyen-olyan állami támogatásból.

Nem csak színház, kávéház is!

Bizony, bizony. A kávéház igencsak fontos tartozéka a színháznak, a kettő szimbiózisban él egymással. A kávéház nem az én vállalkozásom, azt kiváló szakemberek: Takács Imre és Kondor Gábor vezetik. Színház előtt egy jó fekete a kávéházban, színház után pedig egy finom vacsora, többek között magyaros-zsidós ételekkel. És ha nem is vacsora, akkor csak egy jó pohár bor, élvezve a bárzongorista kiváló játékát. A színházi nézők azért is ülnek le előadás után legalább egy pohár borra, mert így néhány szót válthatnak a színészekkel is. A kávéház emellett minden pénteken klezmerkoncertet szervez vacsorával, ami 15 éve állandó és kedvelt program turistáknak és hazaiaknak egyaránt.

-gáljuli-

Grigory Pivovarov Ukrajnában harcoló izraeli katona „bátorsága, elkötelezettsége és katonai esküjéhez való hűsége” elismeréseként kapott kitüntetést Volodimir Zelenszkij ukrán elnöktől.

A Broadwayn is ünnepelték Molnár Ferencet

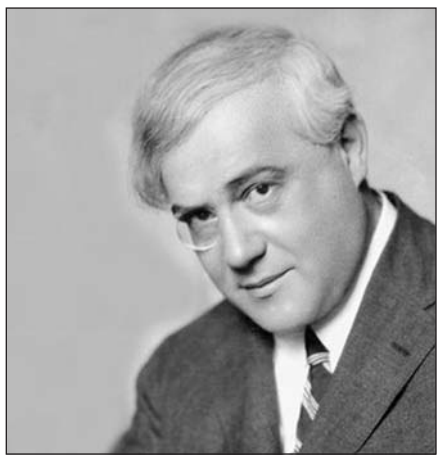

A zsidó származású írót az Egyesült Államok elnöke is fogadta a Fehér Házban, és becslések szerint évente 1 millió dollárt keresett az 1920–30-as években.

A világhírű magyar író középosztálybeli zsidó családból származott, Budapesten tanult, ahol újságírással kezdett foglalkozni, olvasható a *Kibic* cikkében. A számtalan nyelvre lefordított és több országban ajánlott Pál utcai fiúk című regénye is Magyarországon született, ahogy későbbi színpadi művei közül a legismertebbek is: a Liliom (1906), Az üvegcipő (1924) vagy a Játék a kastélyban (1926).

Darabjait 1908-tól kezdődően játszották Nyugat-Európa számos városában és a tengerentúlon is, igazán népszerű szerzővé pedig az 1920-as évektől vált.

„Molnár a magyar irodalom előkelő idegene” – mondta róla Németh Andor író, míg Schöpflin Aladár irodalomtörténész így emlékezett rá: „Ő az egyetlen magyar író, aki az egész munkásságával nemzetközi ellenőrzés alatt áll, s akiről mindenütt kialakult egy főpontjaiban egységes vélemény.”

A sikerek ellenére depresszióval küzdött, ami részben azzal magyarázható, hogy zsidó származása miatt megkülönböztették.

1938-ban, 50 évesen a fenyegető nemzetiszocializmus elől Nyugatra menekült a feleségével, Darvas Lili színésznővel. Először Franciaországba, Svájcba ment, majd 1939-ben New Yorkba utazott. Mindenütt tárt karokkal várták.

Amerikában súlyos depressziója ellenére forgatókönyveket és színdarabokat írt. 1949-ben mutatták be a Broadwayn Panoptikum című darabját.

Felesége, Darvas Lili a Petőfi Irodalmi Múzeumnak ajándékozta az író 1951-es, utolsó szilveszteri hangüzenetét, amely az Amerika Hangja felkérésére hangzott el a rádióban, írja a Nyugati Pályán nevű Facebook-oldal. Ebben így köszöntötte az új évet:

„És hogy végül egy szép magyar költemény szavait idézzem: Szív küldi szívnek szívesen. Amihez, úgy érzem, hozzá kell tenni – és ezt soha, soha el nem felejteni –, hogy ezek a szavak abból az országból indulnak el, amely itt lakó mindnyájunknak önzetlenül, sőt áldozatok árán egy második, új életet, szabadságot, polgárjogot és kenyeret adott és ad a világtörténelmi nagy menekülések éveiben. Reményteljes, boldog új évet mindnyájuknak.”

1952. április 1-jén, 74 éves korában halt meg New Yorkban, gyomorrákműtétje közben.

Herzl Tivadar örökül hagyta nekünk....

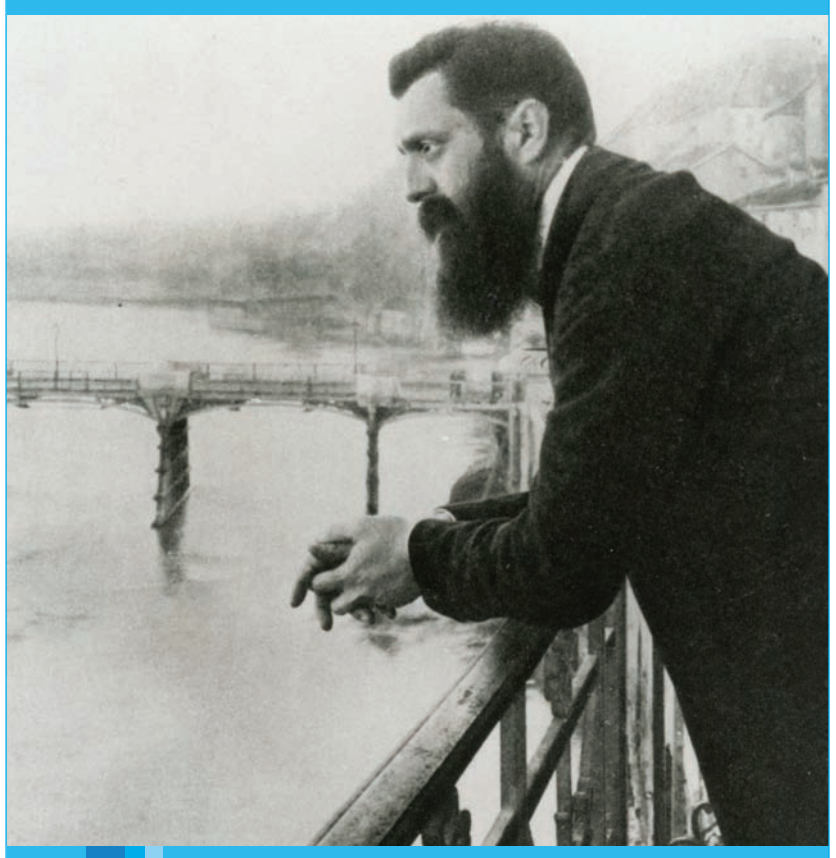

az **Ön Öröksége**
is hozzájárulhat e célhoz.
Keren Hyesod UIA,
a szervezet, amely Izrael
részére gyűjt adományt.

KEREN HAYESOD קרן היסוד
UNITED ISRAEL APPEAL
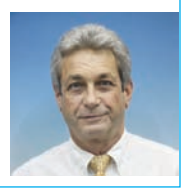
Tőlünk megtudhatja hogyan
E-mail: eli.keidar@kerenh.hu
Telefax: +972-4-6263636
Mobil: +36-30-8487380